ОГНИНЮРБЫ.РФ

Саха Республикатын
Ньурба улууһун хаһыата
Хаһыат 1937 сылтан тахсар

2024 сыл
кулун тутар 21 күнэ
Чэппиэр ● 11 № (12086)

НЬУРБА
ОГНИ НЮРБЫ

12+

Бүгүҥҥү нүөмэргэ

«Азия оҕолоро»
Уот эстафетата Ньурбаҕа кулун тутар 26 к. кэлэр / 3

Тыын боппуруос
Суол - хас биирдиибит олоҕун хорук тымыра / 4

Санаа ситимэ
Үөрэҕирии - оройуон сайдыытын биир төрдө / 8

Главные выборы страны

Итоги выборов Президента РФ в Нюрбинском районе

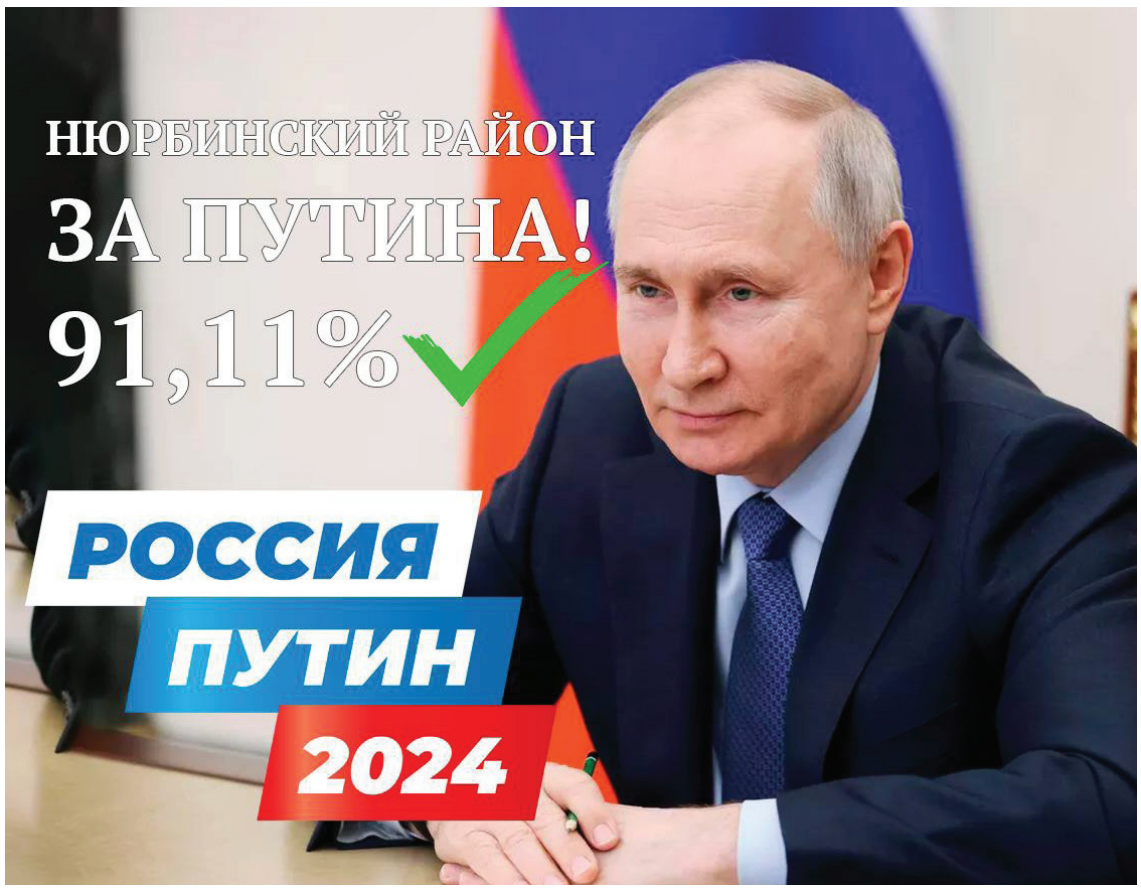

Стали известны итоги выборов Президента Российской Федерации в Нюрбинском районе. Как сообщает ТИК Нюрбинского района, на выборах приняли участие 11861 чел., или 70,89% от числа избирателей. По явке на выборы Нюрбинский район занял 17-е место по республике. При этом нынешние выборы стали самыми массовыми по явке избирателей за последние годы.

Села Едей, Хорула и вахтовый поселок Накын показали 100%-ную явку избирателей на выборах.

Также высокие показатели имеют Жархан и Киров (свыше 90%), Сюля, Нюрбачан, Малыкай (свыше 80%).

Кандидатура Владимира Владимировича Путина набрала 91,11% (10806 голосов), за Николая Михайловича Харитонова проголосовало 4,65% (551), за Владислава Андреевича Даванкова –3,08% (365 голосов) и за Леонида Эдуардовича Слуцкого – 0,51% (61 голос).

Жителям Нюрбинского района еще от всей души выражаем искреннюю благодарность за проявленную гражданскую ответственность и активное участие на выборах Президента Российской Федерации! Также сердечная благодарность всем членам участковых избирательных комиссий и ТИК за проведенную работу по организации выборов Президента РФ на территории Нюрбинского района.

Пресс-служба администрации Нюрбинского района

Волонтерскай хамсааһын

Ыччат волонтерскай штабын бу сезонҥа соруктара

Волонтер туһунан сөптөөх өйдөбүл күүскэ киирэн турар. Үтүө санаалаах дьоҥҥо-сэргэҕэ болҕомто уурулла 2017 сылтан Россияҕа ахсынньы 5 күнүгэр волонтер күнэ бэлиэтэнэр. Улууска ыччат волонтерскай хамсааһынын салайар ыччат дьыалатын уонна имидж политикатын управлениетын специалиһа Юлиана Иванова. Кэнники биир улахан ситиһиинэн буолар олунньуга ыытыллыбыт республикатааҕы «Муус устар» фестивальга Ньурбатааҕы волонтерскай штаб II миэстэтэ.

Волонтердар күннээҕи олоххо, кыра, улахан тэрээһиннэргэ суолталара, көмөлөрө улахан. Заявка быһыытынан СВО кыттыылаахтарын дьиэ кэргэннэригэр көмө уҕараабат, билиҥҥи кэмнэ бу сүрүн хайысха. Быйыл сайын ыытыллар VIII аан дойдутааҕы «Азия оҕолоро» спортивнай Оонньуларыгар улуустан 50 волонтерга квота баарыттан туолбута. Кулун тутар 26 күнүгэр Оонньуулар уота кэлэригэр 30 волонтер тэрээһиҥҥэ үлэлэһэргэ бэлэм. Өссө биир улахан үлэ саҕаланна - муус устар ыйа түмүктэниэр диэри дойду үрдүнэн рейтинговай куоластааһын ыытыллар. Улуус олохтоохторо Ньурбаҕа тупсарыы үлэтэ ханнык территорияҕа оҥоһуллуон сөбүн талыахтара. Манна куорат дьаһалтатын кытары 47 волонтер үлэлэһэр.

Волонтерскай штаб ыччат министерствотын, республика волонтерскай киинин кытары ыкса ситимнээх. Штаб сайдарыгар Юлиана Алексеевна кэккэ көрүүлэрдээх. Ол курдук, АНО (автономная некоммерческая организация) быһыытынан регистрациялыырга үлэ саҕаланыахтаах.

Улуустааҕы ыччат дьыалатын уонна имидж политикатын управлениета

Нэдиэлэ сонуннара

Тэрээһиннэр

15-17.03.2024 с. РФ Бэрэсидьиэнин быыбарыгар Ньурба улууһун олохтоохторо көхтөөхтүк кытыннылар. РФ Бэрэсидьиэнэ В.В.Путиҥҥа улууска быыбарга кыттыбыт дьонтон 91,11%-на (10806 киһи) куоластаатылар.

18.03.2024 с. салайааччылар планеркаларыгар улуус баһылыга Алексей Иннокентьев быыбар түмүгүттэн улуус дьоно-сэргэтэ сомоҕолоспута көстөрүн, урукку быыбардааҕар быдан элбэх дьон кыттыбытын бэлиэтээтэ уонна учаастактааҕы быыбар хамыыһыйаларыгар, ТИК-кэ уонна олоҕу-дьаһаҕы хааччыйар бары тэрилтэлэргэ, ИДьМ Ньурба оройуоннааҕы отделыгар, быыбарга үлэлэспит бары дьоҥҥо быыбар этэҥҥэ ааспытынан махталын тиэртэ.

Уопсастыбаннай бэрээдэк

Ааспыт нэдиэлэҕэ полицияҕа 56 сайабылыанньа уонна иһитиннэрии киирдэ. Араас эчэйиини ылан 11 киһи балыыһаҕа көрдөрдө. Административнай буруй – 10, буруй оҥоруутун сибикилэрин булуу туһунан араапар – 3, атын улуустартан кэлбит матырыйаал -5, 2 матырыйаалынай (киһи эчэйиитэ суох) ДТП, масыанньыктаахын – 1. Барыта 72 боротокуол толорулунна, ол иһигэр уопсастыбаннай миэстэҕэ арыгы иһии иһин – 4, суутунан олохтоммут хааччахтары кэһии иһин – 2. ГАИ отделынан 66 боротокуол толорулунна, правата суох – 3 киһи, итирик туруктаах 1 киһи тутулунна, ыстарааптыыр стоянкаҕа 4 массыына туруорулунна. 18-22.03.2024 с. "Должник" эпэрээссийэ ыытыллар.

Доруобуйа харыстабыла

Ааспыт нэдиэлэҕэ 4 оҕо төрөөтө, 3 киһи өллө, грибинэн уонна ОРВИ-нан 76 киһи ыарыйда, «внебольничнай пневмония» - 4. Ньурба к. балыыһа 2-с уочаратын тутуутун үлэтэ былааннаахтык ыытыллар, сыбаайалары түһэрэргэ сири тымнытар тэриллэринэн сир аннын тоҥоруу ыытыллар. Щебенка, кумах таһыллар. Дьоҕус ФЛГ аппараат алдьанан нэһилиэктэринэн кэрийэн түһэрии тохтоон турар.

Олоҕу-дьаһаҕы хааччыйыы эйгэтэ

ОДьКХ тэрилтэлэрэ Киров чоҕун таһа сылдьаллар. Быйыл «ОДьКХ» ГУП Ньурбатааҕы филиала уонна «Арыылаах» ХЭТ 10-нуу тыһ. туонна чоҕу атыылаһаллар. Итини таһынан ыаллыы Үөһээ Бүлүү улууһа эмиэ атыылаһар, Туобуйа нэһилиэгэр тиийэ ылаллар. Онон быйыл Кировтааҕы чох разреһа 40-41 тыһ. туонна чоҕу хостоон атыылыырга былаанныыр. Үлэ элбэҕинэн сибээстээн, үлэ симиэнэнэн суукканы эргиччи барар. Чоҕу эбии хостуурга эбии сир үрүт араҥатын арыйа сылдьаллар. Кыһыҥҥы суолу баттаһа, 6-8 тыһ. туонна чох таһыллыахтаах.

25-29.03.2024 с. «Сунтаар-Ньурба» ВЛ-110 хапытаалынай өрөмүөнэ барарынан сибээстээн, сарсыарда 9 чаастан киэһэ 8 ч. диэри уоту араарыллар. 27.03.2024 с. тургутук ЕГЭ буоларынан сибээстээн уоту араарбаттар.

Тыа хаһаайыстыбата

СӨ тыатын хаһаайыстыбатын уонна аска-үөлгэ бэлиитикэтин миниистирэ Артем Александров Ньурбаҕа кэлэн 4 күн үлэлээтэ. Тыа хаһаайыстыбатын эбийиэктэригэр сырытта.

Бу нэдиэлэҕэ СӨ АПК ресурсанан хааччыйыы киинин салайааччытын солбуйааччыта Д.А.Филиппов «Агростартап» грантовай куонкурус кыттыылаахтарыгар уонна нэһилиэктэргэ тыа хаһаайыстыбатын кэпэрэтиипторин тэрийии боппуруостарынан консультацияны уонна методическай көмөнү оҥоруоҕа.

Ньурба к.

«Табыгастаах куорат эйгэтэ» тосхолунан муус устар 30 к. диэри Госуслуги нөҥүө онлайн-куоластааһын ыытыллар. Онно 2 бырайыак - Степан Васильев уул. саҥардан оҥоруу уонна «Набережнай» 2-с түһүмэҕин оҥоруу куоластааһыҥҥа бааллар. Бастакы түһүмэххэ Ст. Васильев уулусса Никольскай таҥара дьиэтин таһыттан Кыайыы 40 сылын уул. диэри саҥардыллан оҥоһуллуохтаах, ол иһигэр Сэбиэскэй Сойуус Дьоруойа Н.Н.Чусовской скверэ уо.д.а. эбийиэктэр эмиэ саҥардыллыахтара.

Бу нэдиэлэтээҕи былаан

18.03.2024 с. – М.С.Семенов туһунан кинигэ редакционнай хамыыһыйатын сүбэ мунньаҕа; РФ Бэрэсидьиэнин быыбарын түмүктэринэн МТ баһылыктарын кытта сүбэ мунньах.

19.03.2024 с.- биологияҕа тургутук ОГЭ; «Азия оҕолоро» Спортивнай оонньуу уотун көрсүүнү тэрийэн ыытар хамыыһыйа сүбэ мунньаҕа, КЧС сүбэ мунньаҕа; «Үтүө санаанан салайтаран» аһымал санаа кэнсиэрэ.

20.03.2024 с. – «Муус Устар» өрөспүүбүлүкэтээҕи ыччат бэстибээлигэр кыттыы туһунан түмүктүүр сүбэ мунньах, Е.К.Федоров-Хорула Дьөгүөр кэриэһигэр уолаттарга көҥүл тустууга XVII турнир; улуус дьахталларын отчуоттуурбыыбардыыр кэмпириэнсийэлэрэ.

21.03.2024 с. – СӨ-гэр Сылгыһыт күнэ; химияҕа ВПР; улуустааҕы сылгыһыт күрэҕин тэрийэн ыытар хамыыһыйа сүбэ мунньаҕа; КДН мунньаҕа; төрөппүттэр Сэбиэттэрин сүбэ мунньаҕа.

22.03.2024 с. – бибилэтиэкэрдэр сэминээр-практикумнара; агро-оскуолалар ортолоругар «Чугуновскай ааҕыылар» НПК-ҕа кыттыы; бэйэ дьыалатын астарга үлэтэ суох дьахталларга аналлаах сэминээр.

23-24.03.2024 с. – Эр санаа уордьанын кавалера И.И.Яковлев кэриэһигэр эр дьон хамааннанан Мирнэй, Нам уо.д.а. улуустар кыттыылаах волейболга аһаҕас турнир; нэһилиэктэр кэлим спартакиадатын чэрчитинэн хабылыкка, хаамыскаҕа күрэхтэһии; «Я – ваш конферансье» өрөспүүбүлүкэтээҕи куонкурус.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата

Общество

Подписано соглашение о сотрудничестве

С целью реализации Федерального закона N 10 от 06.02.2023 года «О пробации в Российской Федерации», 14 марта заключено соглашение между Вилюйским Межмуниципальным филиалом ФКУ «Уголовно-исполнительная инспекция УФСИН России по РС (Я)» и автономной некоммерческой организацией «Тускул».

14 марта на базе уголовно-исполнительной инспекции проведена рабочая встреча начальника УИИ Степановой Т.А. и генерального директора АНО «Тускул» Гаврильева С.О. В рамках встречи заключено соглашение о сотрудничестве. Предметом соглашения является профилактика рецидивов правонарушений, сохранение и укрепление здоровья граждан, социальная адаптация и социальная реабилитация лиц, в отношении которых применяется пробация. Планируется организация и проведение совместных мероприятий, направленных на предупреждение правонарушений и антиобщественных действий осужденных, а также оказание социальной и психологической помощи осуждённым и их родственникам. Разработка дополнительного комплекса профилактических мер, в которые будут входить оказание социальной, медицинской помощи, психотерапевтические и психологические консультации.

По словам начальника Межмуниципального филиала ФКУ «Уголовно-исполнительная инспекция» УФСИН России по РС (Я), старшего лейтенанта внутренней службы Туяры Степановой, ранее было заключено пятистороннее соглашение с участием ЦЗН, УСЗН, ЦРБ и Центром социально-психологической поддержки семьи и молодежи. На основании этого соглашения, в зависимости от конкретных ситуаций, лицам, находящимся в трудной жизненной ситуации, оказывается всемерная поддержка. В том числе при трудоустройстве или переобучении на другие специальности, получении материальной или медицинской помощи, восстановлении и укреплении социально-полезных связей. Несомненно, такие меры призваны снизить уровень преступности среди осужденных и лиц, находящихся в трудной жизненной ситуации.

АНО «Тускул», созданное для работы с лицами, которые освобождаются из мест не столь отдаленных, действует уже 5-й год. Также работает и с теми, кто осужден условно. В 2020 г. организация заключила соглашение с УФСИН России по РС (Я). В последнее время к ним стали обращаться и участники СВО, которые прослужили в различных ЧВК. Всех встречают, оказывают им посильную помощь. На средства районной субсидии отремонтировано административное здание, выделенное под АНО «Тускул».

Геннадий АНТОНОВ.

Төрүт үгэс

Куйуур, куйуур барахсан...

Хас биирдии саха киһитэ оскуолаҕа үөрэнэр кэмигэр уһулуччулаах судаарыстыбаннай-бэлитиичэскэй диэйэтэл, саха сэбиэскэй литературатын төрүттээччи П.А.Ойуунускай «Оҕо куйуурдуу турара» кэпсээнин уонна суруйааччы Күндэ айымныларын кэрэхсии аахпыттара буолуохтаах. Собо - сут-кураан дьылларга саха норуотун аччыктааһынтан быыһаабыт, үрүҥ тыынын өллөйдөөбүт төрүт аспыт. Куйуур – өбүгэ саҕаттан күн бүгүҥҥэ диэри тиийэн кэлбит саха төрүт дьарыга.

Билигин даҕаны элбэх киһи куйуурдуур. Саас аайы күн уһаан, сылыйан куйуур айдаана саҕаланар. Ханнык эбэттэн ким төһө балыгы таһаарбытын сураһыы, кэпсэтии буолар. Ватсап сайдыбыт үйэтигэр ким ханна төһөнү бултуйбута биллэн иһэр. Кэнники кэмҥэ кураанҥа сир-дойду уута уолан, төһө даҕаны балыктаах күөл аҕыйыы быһыытыйбытын да иһин, баартаах дьон син-биир түбэһэн бултуйаллар. Саалтааныга, Күндээдэҕэ дьон собоҕо тиксибит сураҕа иһиллэр.

Геннадий АНТОНОВ

Хаартыскалар уонна видео социальнай ситимнэн туһанылыннылар.

Нэһилиэк сонуннара

Николай Обоев быйылгы Дыгын Оонньууларыгар путевканы ылары ситистэ!

Саха эрэ барыта сэҥээрэр Дыгын оонньуулара 2022 сылтан Октябрьскай нэһилиэк дьонунсэргэтин болҕомтотун өссө күүскэ тардар буолбута. Горнайга ыытыллыбыт Манчаары оонньууларыгар төрүт многоборье үс төгүл үһүгэр чемпионнаабыт Антоновка ыччата Николай Обоев эһиилгиттэн республика биир престижнай күрэҕэр кыттарга санаммыта. Ол иннигэр Ньурба Маалыкайыттан төрүттээх Владимир Федоров чаҕылхайдык киирсэн кэлбитэ. Улууспут аатын Дыгыҥҥа аны Николай Обоев ааттата сылдьар, быйыл үсүһүн кыттыаҕа.

Ол 2022 сыллаахха бастакы холонуутугар олох үчүгэйдик баран иһэн травма балаһыанньаны быһаарбыта, 12 бөҕөстөн 12-с буолбута. Онно Николай спортсмен быһыытынан күүстээх санаатын көрдөрбүтэ, травмаланным диэн тохтообокко күрэҕин тиһэҕэр тиэрдибитэ. Онтон былырыыҥҥы көрдөрүүтэ - бэһис миэстэ. Сүрдээх үчүгэй түмүк! Аны быйыл хайаһар? Уус-Алдаҥҥа ыытыллыбыт бастакы сүүмэрдээһиҥҥэ путевка ыларга кып-кыранан тиийбэтэҕэ. Манна олохтоох дьаһалта аатыттан сертификат тутуурдаах баһылык солбуйааччыта Александра Иванова тиийэ сылдьыбыта. Чемпион Кубога даҕаны, Дыгыҥҥа ханнык баҕарар сүүмэрдээһиҥ күрэҕэ конкуренцията өрүү үрдүк.

Быйылгы күрэххэ Антоновка киэн туттар спортсмена иккис сүүмэрдээһини ааста. Ол курдук, кулун тутар 16 күнүгэр Чурапчыга ааспыт төрүт многоборьеҕа республика чемионатыгар Ньурба улууһа иккис миэстэ буолла уонна Николай Обоев тус бэйэтэ үһүс миэстэҕэ тахсан Дыгын оонньууларыгар түөрт путевкаттан биириҥэр тигистэ. Антоновкаларга, бүттүүн улуус дьонугар бу улахан үөрүү. Николай ситиһии кэллэҕин аайы өрүү өйөбүл буолар дьиэ кэргэнигэр, чугас дьонугар, доҕотторугар, Антоновкатыгар, Ньурбатыгар эбэһээт махталын биллэрэр, күүс-көмө буолар дьонун умнубат.

Холобур буолар ыччаппыт, барытыгар дэгиттэр уолбут күрэхтэргэ төрөөбүт нэһилиэгин былааҕын күөрэтэ сылдьара биир дойдулаахтарын өссө эбии үөрдэр, долгутар, Коля патриот буоларын бигэргэтэр. Обоевтар икки уол оҕолоох эдэр ыал, үүнээри, сайдаары Дьокуускайга көспүттэрэ кэккэ кэм ааста. Николай кэргэнинээн Анастасиялыын ырыа түһүлгэлэригэр көхтөөхтүк кытталлар, киэҥник биллэр сэргэх дьиэ кэргэн.

Спортсмен быһыытынан Николай Обоев номнуо ураты бэлиэтинэн буолбут мохсоҕол үҥкүүтүн мантан сайын Туймаада хочотугар, ыһыах күннэригэр, Дыгын оонньууларын киирсиилэригэр көрөрбүтүн күүтэбит. Онно бэйэтин кытары кэпсэтиилээх материал бэлэмниэхпит.

Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтатын пресс-киинэ

«Азия оҕолоро» VIII Оонньуулары көрсө

Оонньуулар уотун эстафетата Ньурбаҕа кэлэрин күүтэбит

YAKUTSK 2024
Children of Asia

“Азия оҕолоро” VIII оонньуулар уотун эстафетата Ньурбаҕа 26 чыыһылаҕа кэлиэ.

Кулун тутар 19 күнүгэр Өлүөнэ Очуостара национальнай пааркаҕа “Азия оҕолоро” VIII сайыҥҥы спортивнай оонньуулар уотун уматтылар.

100 күн иһигэр Факел хас биирдии муниципальнай тэриллии киинигэр тохтоон ааһыа. Уматыллыбыт уот эстафетата сарсын “Азия оҕолорун” төрүттээччи, бастакы Президеммит Михаил Ефимович Николаев төрөөбүт дойдутуттан, Хаҥалас улууһуттан саҕаланыа, биһиэхэ Ньурбаҕа кулун тутар 25 күнүгэр тиийэн кэлиэхтээх, үөрүүлээх тэрээһинэ 26 чыыһылаҕа Ньурба куорат Ленин болуоссатыгар ыытыллыаҕа.

Бу тэрээһини ыытарга анал хамыыһыйа тэриллэн мунньахтаата. Билиҥҥи туругунан бэлэмнэнии бара турар, программата сотору кэминэн тахсыаҕа. Урукку сылларга “Азия оҕолоро” оонньуулар уота курдук хас биирдии нэһилиэккэ сылдьар эбит буоллаҕына, быйыл Ньурба куоратыгар эрэ таарыйан ааһыаҕа.

1996 сыллаахха Михаил Ефимович Николаев бу оонньуулары төрүттээбитэ, күн бүгүн бу Оонньуулар бүтүн Саха сирин, Россияны сомоҕолуур улахан тэрээһиҥҥэ кубулуйда.

Оруобуна 100 хонон баран, бэс ыйын 26 күнүгэр VIII Оонньуулар үөрүүлээх арыллыытыгар Туймаада стадиоҥҥа тиийэн эстафета түмүктэниэ.

“Азия оҕолоро” VIII Норуоттар ардыларынааҕы сайыҥҥы спортивнай оонньуулар бэс ыйын 25 күнүттэн от ыйын 7 күнүгэр диэри буолуохтара. Эдэр спортсменнар 24 араас көрүҥнэ күрэхтэһиэхтэрэ. Ньурба улууһуттан күн бүгүҥҥү туругунан биир спортсмен кыттара чопчу быһаарылынна, сүүмэрдиир түһүмэхтэр өссө даҕаны буола тураллар, Ньурбабыт кэскиллээх спортсменнарыгар эрэлбит улахан.

Лена ПЕТРОВА

Новости

Нюрбинский кузнец принял участие в Международной выставке «Мир охоты и рыбалки»

В начале марта в Москве прошла 3-я Международная выставка «Мир охоты и рыбалки». Якутию представил кузнечный мастер, член Ассоциации кузнецов Нюрбинского района «Сата Уус» Иван Тимофеев-Удьор Уус.

На выставке Иван представил широкий ассортимент якутских ножей. Изделия кузнеца очень впечатлили посетителей и экспертов. Они отметили их уникальность и качество.

По словам участника выставки, мероприятие является востребованным в стране и имеет высокий уровень организации.

«Участие в выставке дало возможность взаимодействовать с другими участниками и обмениваться опытом. Мне удалось познакомиться со многими мастерами, побывать на различных обучающих мероприятиях и представить республику. В дальнейшем планирую принять участие в одной из ведущих в мире выставок «Охота и рыболовство на Руси», — рассказал Иван Тимофеев.

Напомним, что Центр «Мой Бизнес» оказывает широкий комплекс услуг для бизнеса в Якутии на бесплатной основе в рамках реализации национального проекта «Малое и среднее предпринимательство», который инициировал Президент России Владимир Путин.

Подробнее о мероприятиях, конкурсах, мерах государственной поддержки, выставках вы можете узнать на информационных ресурсах учреждения: Телеграм, ВКонтакте, Одноклассники, на портале Мойбизнес14.рф, а также по телефону горячей линии 8(800)100-58-80.

Нюрбинский музей отмечен за высокие показатели посещаемости

Сегодня, 20 марта, в медиа-центре холдинга "Саха-медиа" в рамках круглого стола "Хаһыат уонна музейдар: үйэлээх ситим" министр культуры и духовного развития РС Я) А.И. Ноев вручил директору Нюрбинского музея А.А. Тумановой сертификат "За высокие показатели посещаемости среди муниципальных музеев РС(Я) по итогам 2023 года".

Следует отметить, что Нюрбинский музей отмечается за высокую посещаемость второй год подряд.

https://t.me/nyurba_museum/3990?single

Пресс-служба музея

Патриоту иитии

Старай Руссалыын бииргэ

Былырыын 2023 сыл олунньу ыйыгар Саха сириттэн 4 түһүмэҕинэн 130-са киһи баран 19 хайыһар биригээдэтэ Ильмень күөлгэ кыдыллыбыта 80 сылын бэлиэтээн кэлбиппит. Ол сырыы туһунан хаһыат нөҥүө «Ильмеҥҥэ сырыы санаалара» диэн ыстатыйа суруйан аҕааччылары кытта санаабын үллэстибиттээхпин.

Быйылгы Ильмеҥҥэ сырыым арыый атын хайысхалаах.

19–с хайыһар биригээдэтэ олунньу ый 23 күнүгэр бэрт кыһыылаахтык үгүс буойунун кыдыйтарбыта. Бу биригээдэҕэ Саха сириттэн анал хомуурунан ыҥырыллан үгүс саха буойуттара бааллара. Байыаннайдар билинэллэринэн, биригээдэ 30-40 бырыһыаннара Саха сириттэн ыҥырыллыбыт саллааттар, Ураалаах байыаннай уокурук Бершеть лааҕырыгар сэрии үөрэҕин ааспыттара. Ол онно, кыһарҕан тэрийээһиҥҥэ түбэһэннэр, үлэ-үөрэх саҕаттан өлөн-сүтэн, сыккырыыр тыыннаах эрэ дьоннор Старай Русса куорат туһаайыытыгар сэриилэспиттэрэ.

Ньиэмэстэр «Барбаросса» былааннарынан, Старай Русса куоратыгар сэрии саҕаланыытыгар соччо наадыйбатахтара. Кэлин сэрии биир тутаах туһаайыыта буолбута. Мурманскайтан кэлэр Англияттан уонна Америкаттан кэлбит ленд-линз таһаҕастара, Ленинград куорат көмүскэлин таһаҕаһа, сэриилэһэргэ табыгастаах тимир суолун киинэ буоларынан, Старай Русса куораты былдьаһыктаах «бырдьа сыатыгар» кубулуппуттара. Ол иһин Кыһыл Армия салалтата оччолорго баар тэриллибит 22 хайыһар биригээдэлээҕиттэн 12-тин Старай Русса туһаайыытынан сэриилэһиннэрэ ыыппыта. Ол 12 биригээдэтиттэн Бершетькэ тэриллибит 19, 20, 21, 22, 23-с биригээдэлэр (бу бары «Якутские» диэн ааттаныан сөптөөх биригээдэлэр этилэр), Нижнэй Новгородка тэриллибит 3-с, Хотугулуу Арҕаанҥы фронтан тэриллибит 40-с хайыһар биригээдэлэрэ дьиҥ уоттаах сэриигэ кыттыспыттара (22-с биригээдэ резервэ курдук анаммыта). Итинтэн атын Красноярскайга уонна Алтайга тэриллибит 5 хайыһар биригээдэлэрэ, хаар ууллан бүтэн эрдэҕинэ кэлбит буоланнар, уоттаах сэриигэ хайыһар биригээдэтин быһыытынан сэриилэспэтэхтэрэ, суол оҥоһуута иҥин курдук ол-бу көмө үлэлэргэ сылдьыбыттара. Сэриигэ кыттыбыт ити 7 биригээдэттэн чуолаан 19-с хайыһар биригээдэтэ, төһө да бастакы күн күүстээх буомбалааһыҥҥа түбэһэннэр кыдыллан буойуттарын 2/3 сүтэрдэр, кэнники күннэргэ таһаарылаахтык сэриилэспитэ, хайҕаммыта. Ол туһунан бэл Левитан кытта Совинформбюро иһитиннэриитигэр биллэрбиттээх.

Үөһэ ахтыллыбыт хайыһар биригээдэлэриттэн ураты Старай Русса куоратын туһаайыытыгар сэриилэспит атын да чаастарга төһөлөөх саха буойунун уҥуохтара хаалбыта буолуой, ким ону билиэ баарай. Анаан дьарыгырбыт да суох ини. Сэрэйдэххэ, хайа да атын сэрии туһаайыыларынааҕар холооно суох элбэх буолуо дии саныыбын. Атын туһаайыыларга Кыһыл Армия төһө да элбэх сүтүктэннэр, саха дьонун сүтүгүн ахсаана аҥаар илии тарбаҕын ахсаанын иһинэн тыһыынчанан аҕыллаллар. Оттон Старай Русса түбэтигэр, аҥаардас сэриигэ кыттыбытынан, бука икки илии тарбаҕын ахсаана да сөбүлэспэт тыһыынчанан аҕыллара буолуо дии саныыбын. Оттон сэриигэ киирбэккэ эрээри, сэрии үөрэҕин кэмигэр өлбүт буойуттарбыт ахсааннарын ханна гынабытый? Син биир сэрии сиэртибэлэрэ буолбатахтар дуо? Аҥардас 19-с хайыһар биригээдэтэ үлэ-үөрэх кэмигэр аччыктааһынтан уонна тоҥууттан 3 тыһыынча кэриҥэ киһитин сүтэрбитэ биллэр (бары өлбөтөхтөрө, сорохтор ыалдьыбыттара, кэлин атын сиргэ сэриилэспиттэрэ). Бершетька 19-с биригээдэни кытта бииргэ сылдьыспыт атын да 20, 21, 22, 23-с хайыһар биригээдэлэрэ итинник дьылҕаламмыттара сэрэйиллэр.

Молотовскай уобаласка «Юг» уонна «Егошиха» кылабыыһаларга элбэх саха дьоно көмүллүбүттэр, сураҕа суох сүппүт дэммиттэри аймахтарын булаары, оннооҕу поисковиктары кытта кыттыһан быйыл күһүҥҥэттэн үлэбитин саҕалаатыбыт. Хайыһар биригээдэлэрин дьылҕаларын сүрэҕэр чугастык ылыммыт Чурапчы Мындаҕаайытыттан төрүттээх, билигин Дьокуускайга олорор Петров Николай Ильичтыын биир өйүнэн-санаанан салайтаран ылсыстыбыт, үлэни тэрийэн эрэбит. Саха дьоно үгүстэрэ бу үлэбитин өйүүллэрэ, телефонунан ватсап нөҥүө көмө-имэ буолаллара билиннэ. Ол иһин музей уонна библиотека үлэһиттэриттэн састааптаах «Бершеть» диэн ааттаах группа тэрийэргэ быһаарынныбыт. Ким баҕалааҕы киирэргитигэр ыҥырабыт.

Старай Русса куоратын дьоно элбэхтик хааннарын тохпут сахалары билинэллэр, кинилэри кэриэстииллэр. 80-са да сыл аастар умнубаттар, пааматынныыктары оҥортууллар, кэриэстэбил тэрээһиннэри ыыталлар, махтал тылларын этэллэр. Ыраах Саха сириттэн суорума суолламмыт буойуттарын ытыгылаан кэлэр дьоннору үөрэ көрсөллөр. Оттон биһиги онно эппиэппит хайдаҕый? Биһигини онно тиийдэхпитинэ ытыс үрдүгэр түһэрэллэрин буолуохтаах курдук ылынабыт. Дьиҥинэн эттэххэ, оннук да буолуохтаах буоллаҕа. Ол гынан баран мин биир түгэҥҥэ тохтуохпун баҕарабын. Ол тугуй?

Биһиги дьоммут 23.02.1943 с. кыдылыннылар. Сити кэми сыһыары тутан 18.02.1944 сылы биһиги тоҕо бэлиэтээбэппитий? Бу күн Старай Русса куората ньиэмэстэртэн босхоломмут күнэ. Ити биһиги дьоннорбут хааннарын тохпуттарын түмүгэр ситиһиллибитэ эбээт. Биһиги тоҕо ону болҕомтоҕо ылынан Старай Русса дьонун ньиэмэс батталыттан босхоломмут үөрүүтүн үллэстиэ суохтаахпытый? Сатаатар 80 сыллаах үбүлүөйүн бэлиэтээһиҥҥэ Саха сирин аатыттан тоҕо кыттыспатыбыт? Саха сирин официальнай былааһыттан ким да кыттыыны ылбата. Хобдох түгэн диэн сыаналыыбын. Дьиҥинэн кэтэһэ саныыллар этэ ээ. Биһиги иккиэйэҕин Федорова Галина Дмитриевналыын быыстапкалаах бара сылдьыыбыт өлүү суолун нэтээгинэн бүөлээбит диэҥҥэ холуохха сөп. Иллэрээ сыллаахтан этэ сатыыбын ээ, анараах ҥылар бу эһиги сырыыларгытын биһиги куораппыт босхолонуутун биир кэлимсэ гынан фестиваль курдук моһуоннаан тэрийиэххэ диэн этии киллэрэллэр ээ. Биһиэхэ ол тоҕо эрэ сатаммат, саха дьоно ону ылыммаппыт. Былырыын Чурапчылар күргүөмүнээн бара сылдьыбыттара да, Старай Русса куората босхолонуутугар эрэ наадыйбатахтара, эрдэ баран хаалбыттара. Атын саха дьонун бөлөхтөрө да эмиэ наадыйбатахтара. Куорат босхоломмут күнүн кэнниттэн сылдьыбыттара, куорат босхолонуутугар эрэ кыһаллыбатахпыт. Сылын аайы итинник аанан иһэр.

Итинэн сибээстээн маннык этиэхпин баҕарабын. Саха сирин дьоно үксэ Старай Русса туһаайыытыгар охтубуттара, олохтоохтор ону билинэллэр. Онон буоллаҕына бу икки регион сибээстэрэ быстыспат эйгэлээх. Итинэн сиэттэрэн сибээспитин күүһүрдүөххэ тоҕо сатамматый. Олох-дьаһах бары көрүҥэр барытыгар. Эһиил Аҕа дойду сэриитигэр кыайыыбыт 80 сыла буолуо турдаҕа. Маны эрдэттэн былааннанан дьаһанарбыт буоллар дэлэ да үчүгэй буолуо этэ буоллаҕа.

К.В. ВАСИЛЬЕВ.
8-967-910-64-12, Маар с.
2024 сыл, кулун тутар ыйа

Тыын боппуруос

Үчүгэй суол дьоллоох олоҕу түстүүр

Ааспыт 2022 сыл атырдьах ыйын 2 күнүттэн сотору-сотору самыыр түспүтэ, аһара баран алтынньы ый бүтүөр диэри хаардыы-хаардыы ириэрэн, муус киллэ буолан кыһыммыт эрэйдэнэн кэлбитин көрбүппүт.

Онтон 2023 сыл саас элбэх уулаах саас буолбута. Самыыр самыыр улаханнык түспэтэҕэ. Ол иһин Марха эбэбит уута күүскэ түһэн барбыта. Мин от ыйын 12 күнүгэр Ньурбаттан Маалыкайга тахсаары улахан көлүөһэлээх вездеходунан тахсыбытым. Тахсан иһэн суолу көрдөххө, Киирэптэн Малдьаҕарга диэри суол толору уу этэ. Пахай, быйыл сайын массыына сырыыта суох буолсу дии санаабытым.

Аны Марха эбэбит уута түһэн от ыйын 12 күнүттэн моторкалар сырыылара тохтообута. Тахсан иһэн Малдьаҕар эбэтин хоруутун Чуукаар диэки өттүгэр Ньурба дорожнайдара суол икки өттүн экскаваторынан хаһан уутун түһэрэ сылдьалларын көрбүтүм. Ойуур иһэ кытта толору уу этэ. Оо, дьэ, ыарахан үлэни үлэлии сылдьаллар эбит диэн салла көрбүтүм. Онтон истибитим, атырдьах ыйын ортотуттан УАЗ массыыналар сылдьан эрэллэр үһү диэни истибитим.

Атырдьах ыйын 24 күнүгэр мин бэйэм “Сузуки” массыынабынан киирэр буоллум. Айаннаан иһэн көрдөхпүнэ, суол уута тардыбыт уонна дорожнайдар куһаҕан уу хонор сирдэрин барытын хорон уутун түһэрбиттэр уонна буор кутан арыый томтоппуттар. Элбэх үлэни үлэлээбиттэр диэн хайгыы көрбүтүм. Ол курдук балтараа ый үлэлээн Малдьаҕартан сыалай 100 км суолу оҥорбуттар. Хата халлаан курааран бэркэ үлэлээбиттэр этэ. Дорожнайга үлэлиир эдэр уолаттары хайгыы көрбүтүм. Баран иһэн бадараанҥа түһэн буксуйбуппар уолаттар кэлэн көмөлөһөннөр, сулбу айаннаабытым. Ньурбаҕа наадабар сылдьан, икки хонон баран тахсан иһэн эмиэ били буксуйбут сирбэр эмиэ түстүм. Ол миэстэҕэ дорожнайдарым уолаттара суол томтотон буор кута сылдьаллар этэ. Түспүппүн көрөн уолаттар кэлэн тракторынан соһон биэрбиттэрэ. Үлэлиир уолаттар бары эдэр, үөрэ-көтө үлэлии сылдьаллара көрөргө үчүгэйэ сүрдээх. Саха да уолаттара улахан техниканнан үлэлииллэр эбит диэн киһи сэргии көрөр.

Бу иннигэр 2020-2021 сс Хатыы суолун эмиэ дорожнайдар оҥорбуттара. Хатыылар бу суол оҥоһуллуон иннигэр үйэлэр тухары куһаҕан суоллаах буолан эрэйи көрөр этилэр. Сайыны быһа самыырдаан, угут дьылларга тракторынан прицепка олорон Маалыкайга киирэр-тахсар этилэр. Суол оҥоһуллан Хатыылар үөрүүлэрэ муҥура суох.

Кэлэр сылларга Малдьаҕартан-Киирэпкэ диэри өссө тупсаран оҥоһулларын бу диэки олорор нэһилиэк олохтоохторо кэтэһэбит.

Ол курдук, бэйэбит да улууспутугар баар дорожнайга үлэлиир уолаттарбыт суолбутун ситэри оҥоруохтара диэн эрэнэбит, күүтэбит. Уолаттар суол оҥорор улахан техникалары баһылаабыттарын биһиги суолбутун оҥорон дакаастаатылар дии саныыбыт. Кэлэр сааскыттан үрдэппит суолларыгар өссө гравий таас кутан бөҕөргөтөн биэриэхтэрэ, оччоҕо самыыр, хаар түспүтүн да иһин сырыы төгүрүк сылы быһа баар буолуо этэ.

Улуус киниттэн ыраах олорор олохтоохтор ааттарыттан суол оҥорор учаастак бары үлэһиттэригэр махталбытын биллэрэбит уонна тус олохторугар дьолу, доруобуйаны этэҥҥэ буолууну баҕарабыт.

ТИХОНОВ Н.А.,
Ньурба – Маалыкай

Дошкольное образование

Отборочный тур чемпионата по робототехнике определил самых лучших

19 марта 2024 г. на базе МБДОУ ЦРР д/с «Кэскил» прошел региональный отборочный этап «Национальный чемпионат по робототехнике – Красноярск 5.0». Организаторы - МКУ «УО» Нюрбинского района, МБДОУ д/с №4 «Кыталык», региональный ресурсный центр по РС(Я).

В этом учебном году тема сезона - «Сокровища недр». В течение года дети узнавали, что такое полезные ископаемые, какие они бывают и где находятся. Они знакомились со способами хранения и транспортировки полезных ископаемых. Основная цель чемпионата: улучшить процессы добычи, хранения, транспортировки и хранения полезных ископаемых в мире. Задачи: изучить имеющиеся способы добычи, хранения, транспортировки и хранения полезных; выявить существующие проблемы, связанные с этими процессами; предложить свои способы решения выявленных проблем.

Ребята со всей Вилюйской зоны собрались, чтобы определить сильнейших. Из четырех районов Вилюйского региона участвовали 17 команд, 35 тренеров, 60 детей, 15 экспертов. Интересно и весело прошло мероприятие региональных отборочных соревнований национального чемпионата по робототехнике. Участие в таких чемпионатах позволяет детям творчески развиваться, почувствовать интерес к полезным ископаемым, погрузиться в будущую профессию и получить уверенность в себе.

Номинации по итогам чемпионата распределились следующим образом:

«Самое инновационное решение» - команда «Лесная братва» МБДОУ ЦРР д/с №10 «Лесная сказка» г. Нюрба, тренеры Григорьев Владислав Владимирович, Николаева Екатерина Григорьевна;

«Пытливые умы» - команда «Лего Анта» МБДОУ ЦРР д/с им. А.Г. Габышева «Биһик» с. Антоновка, тренеры Попова Марианна Алексеевна, Борисова Галина Владимировна;

«Награда за необычное движение» - команда «Роботайм» МБДОУ ЦРР №2 «Сардаана» г. Нюрба, тренер Яковлева Яна Арияновна;

«Лучший стиль команды» - команда «Тобтолдьу» МБДОУ д/с №4 «Кыталык» г. Нюрба, тренеры Михайлова Луиза Владимировна, Иннокентьев Евгений Анастасович;

«Лучший стиль команды» - команда «Фиксики» МБДОУ д/с «Ромашка» с. Антоновка, тренеры Протопопова Татьяна Ивановна, Егоров Владислав Аркадьевич;

«Лучший стиль команды» - команда «Сулусчаан» МБДОУ д/с «Ымыычаан» с. Чукар, тренеры Алексеева Сардана Викторовна, Алексеева Евгения Сергеевна;

«Награда за стремление к знаниям» - команда «Legoзнайки» МБДОУ д/с «Күнчээн» с. Маар, тренеры Слепцова Анна Руслановна, Николаева Мария Юрьевна;

«Награда за стремление к знаниям» - команда «КүнLego» МБДОУ д/с «Кэнчээри» с. Кюндяде, тренеры Варламова Валентина Васильевна, Секова Лидия Федоровна;

«Лучшее оформление проекта» - команда «Roboches» МБДОУ д/с №8 «Северяночка» г. Нюрба, тренеры Егорова Татьяна Ивановна, Кириллина Анастасия Васильевна;

«Самая яркая презентация» - команда «LegoStarts» МБДОУ ЦРР д/с №2 «Теремок» с. Верхневилюйск, тренеры Алексеева Ньургустаана Антоновна, Федотова Катирина Михайловна;

«Самостоятельность и профессионализм» - команда «Ай – Лего» МБДОУ д/с «Чуораанчык» с. Мальжегар, тренеры Кононова Мария Викторовна, Филиппова Уйгулана Павловна;

«Награда за взаимодействие» - команда «Легофрендс» МБДОУ д/с «Родничок г. Нюрба, тренеры Саввинова Оксана Алексеевна, Федорова Анна Эдуардовна;

«Лучшее сотрудничество» - команда «ЛегоСтрой» МБДОУ ЦРР д/с №1 «Кэскил» г. Нюрба, тренеры Саввинова Тамара Егоровна, Васильева Мария Христофоровна;

«Энтузиазм и увлеченность» - команда «Сайдыс» МБДОУ ЦРР д/с «Аленушка» г. Вилюйск, тренеры Васильева Лена Васильевна, Мухоплева Надежда Михайловна;

«Дебют» - команда «РОБО-тяги» МБДОУ д/с «Ыллыкчаан» с. Эбя Вилюйский район, тренеры Охлопкова Туяра Ивановна, Дмитриева Марианна Петровна;

«Раскрытие темы сезона» - команда «Сатабыл» МБДОУ ЦРР д/с №9 «Аленушка» г. Нюрба, тренеры Тимофеева Варвара Николаевна, Григорьева Наталья Владимировна;

«Раскрытие темы сезона» - команда «LEGOBOTS» МБДОУ д/с «Кустук», тренеры Николаева Анастасия Александровна, Петрова Луиза Степановна.

В итоге на Международный этап в г. Красноярск едут 6 команд: из Нюрбинского района детский сад №1 «Кэскил» г. Нюрба, д/с №9 «Аленушка» г. Нюрба, д/с «Северяночка» г. Нюрба, д/с «Чуораанчык» с. Мальжегар, из Вилюйского улуса д/с «Аленушка» г. Вилюйск», д/с «Кустук» г. Вилюйск.

Поздравляем всех ребят и тренеров с победой! Желаем не останавливаться на достигнутом результате и познавать все больше. Пусть всегда горит энтузиазм в глазах, и раскрываются возможности. Вперед, к новым победам!

КОНОЩУК Саргылана Ивановна,
старший воспитатель д/с 4 «Кыталык» г.Нюрба

«Ньурба»
2024 с. кулун тутар 21 күнэ, № 11 (12086)
огнинюрбы.рф

Мархa улууһа 200 сыла

Улууска үөрэҕирии саҕаланыыта

Сэбиэскэй кэмнэ Саха сиригэр былыр үөрэхтээһин суох этэ, нууччалар кэлэннэр үөрэх- сайдыы аҕалбыттара диэн кэпсэнэрэ. Кэлиҥҥи кэмнэ былыргы Саха сирин олохтоохторо руна, пиктограмма уонна атын алфавит көмөтүнэн бэйэ бэйэлэригэр сурук-бичик ыыталлара чуолкайданна. Төһө да киэҥник тарҕамматар, сурук-бичик нууччалар кэлиэхтэрин быдан инниттэн баар эбит. Айыы ойууннара тутталлара сабаҕаланар.

Саха сиригэр кэлэн кылгастык үлэлээн барбыт Андрей Барнешлев бойобуоданы, саха кинээстэрин уонна хаһаактар үҥсүүлэрэ ыраахтааҕыга тиийэн, 1678 сыллаахха туох баар баайын уоппустаан тутан ылаллар. Бойобуода Саха сиригэр кэлэн, туох баайы муспутун испииһэктээбиттэригэр, күндү түүлээх тириитин, киэргэллэри уонна былыргы кинигэлэри анаан хомуйбут диэни ааҕан ааспытым. Аны нууччалары утары турааччы сахалар бэйэ бэйэлэригэр суругунан илдьит ыыталларын доппуруоска бэлиэтээн ааспыттар этэ. Маҥнайгы атыыһыттар атыылыыр табаардарын испииһэгэр хайаан да түрдэлээх кумааҕы баара ахтыллар. Ыраах сиргэ эргинэ барааччылар чахчы батарар эрэ табаардарын аҕалаллара.

Ол гынан баран анаан үөрэтэр кииннэр, уһуйааннар тустарынан ахтыылар суохтар эбит. Аан маҥнай, сурукка киирбитинэн, таҥара үөрэҕин олохтоохторго үөрэтииттэн Саха сиригэр үөрэх оскуолалара аһыллыбыттара. 1735 сыллаахха Дьокуускайга Спасскай манастыырга Иркутскай уонна Нерчинскэй епископтара Иннокентий II ыйыытынан маҥнайгы духовнай оскуола аһыллыбыта. Сэттэтиттэн 15 сааһыгар диэри саастаах 10 уол үөрэммититтэн алтата саха этэ. Ол кэнниттэн аһыллыбыт гарнизоннай оскуола, кэлин навигация оскуолата буолбута. XVIII үйэҕэ Чуумпу байҕал эҥэригэр устар хараабыллары тутааччылары, хараабылынан устааччылары 1744 сыллаахха диэри бэлэмнээбитэ, үөрэппитэ. Тохтуу сылдьан баран, 1766 сыллаахха саҥаттан аһыллан, урукку үөрэтэллэригэр эбии тригонометрия, геодезия уонна астрономия уруоктара эбиллибитэ. Саҥаттан аһыллыбыт сылыгар 40 уол үөрэммитэ.

1789 сыллаахха Дьокуускайга церковно-приходскай оскуола аһыллыбыта. Таҥара үөрэҕин таһынан грамматиканы үөрэтэллэрэ.

XIX үйэҕэ Дьокуускай үөрэҕирии уонна сайдыы киинэ буолар. 1801 сыллаахха аһыллыбыт духовнай инородческай (саха) оскуолатыгар үөрэммит 30 уолтан 20-тэ саха этилэр. Маҥнайгы учууталынан Иркутскай духовнай семинариятыттан кэлбит Капитон иеродиакон этэ. Иккис учууталынан Иркутскай духовнай семинариятын бүтэрэн кэлбит саха Анемподист Винокуровы анаабыттара.

Начальнай үөрэхтээх киһи ахсаана элбээн, үөрэниэн баҕалаах үксээн 1808 сыллаахха Дьокуускай куоракка гражданскай уезднай училище, онтон 1819 сыллаахха духовнай приходскай училище аһыллыбыта. Сахаттан маҥнайгы учууталынан Назар Борисовы ааттыыллар, киниэхэ 1826 сыллаахха учууталлыыр көҥүл биэрбиттэр.

Үөрэтэр учууталлар баар буоланнар, ыраах сытар улуустарга оскуолалар аһыллан барбыттара. Ол таһынан көскө кэлбит сыылынайдар, олохсуйан хаалбыт хаһаактар баҕалаах дьону үөрэтэллэрэ. Судаарыстыбаттан көмө харчыны ылбат үөрэхтээх сыылынайдар дохуоттанаары үөрэтэллэрэ көҥүллэнэр эбит.

1860 сыллаахха Саха сиригэр 10 үөрэх тэрилтэтигэр 361 уол үөрэнэрэ: гражданскай уезднай училищеҕа 82 үөрэнээччи, үс гражданскай приходской училищеҕа 139 үөрэнээччи, духовнай семинарияҕа 10 үөрэнээччи, духовнай уезднай училищеҕа 28 үөрэнээччи, духовнай приходской училищеҕа 27 үөрэнээччи, үс хаһаактар оскуолаларыгар Дьокуускайга, Бүлүүгэ, Орто Халымаҕа 66 үөрэнээччи баара.

1882 сыллаахха Дьокуускайга кыргыттары үөрэтэр маҥнайгы гимназия аһыллыбыта, онно начальнай кылаас учууталларын уонна дьиэҕэ үөрэтэр учууталлары бэлэмниллэрэ. Ол иннигэр кыргыттар дьиэлэригэр үөрэниэхтэрин сөп этэ. 1888 сыллаахха Дьокуускайга епархиальнай дьахталлар училищелара, сотору буолаат церковно-приходскай оскуолалар уонна үөрэхтээһин оскуолалара аһыллыбыттара.

1889 сыллаахха алта кылаастаах эр киһи прогимназията аһыллыбыта, кэлин сайдан реальнай училище буолбута. Манна ордук кыһаллан математиканы таһынан естественнэй наукалары үөрэтэллэрэ. Ити кэмҥэ үөрэхтээх киһи аҕыйах этэ. 1917 сыллаахха Дьокуускай уобалаһын нэһилиэнньэтин 2 эрэ бырыһыана үөрэхтээх буоллаҕына, сахалар – 0,7%, хоту төрүт омуктар — 0,2% үөрэхтээх эбиттэр.

XX үйэ саҕаланыытыгар: реальнай училищеҕа — 119, дьахтар гимназиятыгар — 126, духовнай семинарияҕа — 58, эр дьон духовнай училищетыгар — 117, дьахталлар епархиальнай училищеларыгар — 80, көрдөрүүлээх (образцовай) семинария оскуолатыгар — 36 үөрэнээччи баар эбит. Революция иннинэ сахалар биирдиилээн университеттарга уонна институттарга Россия Империятын атын куораттарыгар баран үөрэнэллэрэ. Олортон биллибиттэрэ Неустроев Константин Гаврилович-Урсик 1858 сыллаахха Арҕаа Хаҥаласка төрөөбүт, сахалартан маҥнайгы ученай, революционер, 1881 сыллаахха Петербург университетыгар естественнай наукалар кандидатын дипломун ылбыт. Иркутскайга дьахтар гимназиятыгар үлэлээбит. Онно үлэлии сылдьан революционнай куруһуок тэрийэн, салайан үлэлэппит. Сэтинньи 9 күнүгэр 1883 сыллаахха Иркутскай куоракка ытан өлөрбүттэрэ.

Ньурбаттан маҥнайгы үрдүк үөрэхтээх дьонтон биирдэстэрэ Дамиан Афанасьевич Кочнев, 1870 сыллааҕы төрүөх. Аҕата Афанасий Яковлевич Кочнев нуучча, ийэтэ Анна Афанасьевна саха. Дьокуускайдааҕы духуобунай училищены, онтон духуобунай семинарияны туйгуннук бүтэрэн баран салгыы 1899 сыллаахха Казань императорскай университетын бүтэрбит. 1895 сыллаахха Сахаларга аналлаах буукубаары, “О юридическом быте якутов”; “О погребальных обрядах якутов Вилюйского округа” научнай үлэлэри таһааттарбыт. Юрист идэлээх, Забайкальеттан Госдума депутата. Маҥнайгы сахалыы – английскайдыы учебник оҥорбут. Барон Унгерн этэрээтин кытта сылдьан 1919 сыллаахха Монголия кыраныыссатыгар суох буолбут курдук. Онтон ыла ханна тиийбитэ биллибэт.

Учуутал син биир тиийбэт этэ. Саха сиригэр 1906 сыллаахха 42 учуутал баара, олортон үрдүк үөрэхтээх — 0, анал бэлэмнэнии курсун барбыт — 16, орто, начальнай үөрэхтээх — 5, таҥара сокуона үөрэхтээх — 16. Статистика көрдөрөрүнэн, үс сыл буолан баран, 1909 сыллаахха 87 учуутал баар буолбут.

1909 сыллаахха икки сыллаах педагогтары бэлэмниир курс аһыллыбыта, кини маҥнайгы выпускниктарыттан Саха сирин үөрэҕириитин сайыннарбыт улахан педагогтар тахсыбыттара: С.А. Донской (Афанасьев), А.М. Дмитриев, В.М. Кондаков уонна Ю.Ф. Колмыкова.

1919 сыллаахха Саха уобалаһын норуот үөрэҕириитин салаатыгар түөрт орто оскуола, учуутал семинарията, сельхозоскуола, фельдшерскай оскуола, үс библиотека, биир музей, өрөбүллээҕи оскуола (воскресная школа), алта үрдүкү начальнай училище, 170 начальнай оскуола, үс тулаайах оҕолор приюттара бааллара. Начальнай кылааска 4500 үөрэнээччи баара.

Общественнай-политическай диэйэтэл Исидор Барахов 1923 сыллаахха суруйбут, Саха сиригэр норуот үөрэҕириитэ киһи эрэ ытыах туруктаах (в плачевном состоянии). Аҕыс сааһыттан 16 сааһыгар диэри 40 тыһыынча оҕо баарыттан, алта эрэ тыһыынча оҕо үөрэнэр. Ол үөрэнэр саастаах оҕо 15%.

Гражданскай сэрии, НЭП, кризис кэмигэр оскуолалар сабыллыбыттара. Оҕолору сахалыы үөрэтээһин, учуутал тиийбэтинэн, харчы суоҕунан аҕыйах этэ. Сахалыы учебниктар, үөрэтэр кинигэлэр, учууталлар тиийбэт этилэр.

Түмүгэр Исидор Барахов суруйбут, төһө да тиийиммэт, дьадьаҥы буоллалар, төһө кыахтара баалларынан үөрэхтээһиҥҥэ аһылыгынан, дьиэ өрөмүөнүгэр көмөлөһө сатыыллар: «Такое отношение якутов к школе объясняется их стихийной тягой к учению, к свету, в котором они видят единственное средство выйти из состояния нищеты и невежества».

XVIII үйэҕэ олохтоохтор үөрэх туһатын өйдөөбөт буоллахтарына, XX үйэҕэ оҕолорун үөрэттэриэн баҕалаахтар үксээбиттэрэ. 1924-1925 үөрэх сылыгар Саха сиригэр 146 араас көрүҥнээх оскуолаҕа 10620 үөрэнээччи баара. Икки сылынан 194 оскуолаҕа үөрэнээччи ахсаана 11600 тиийбитэ. Үөрэхтээһин төрөөбүт тылынан буолбута, нуучча тыла туспа предмет быһыытынан үөрэтиллэрэ. Хоту норуоттар бэйэлэрин тылларынан үөрэнэр буолбуттара, интернаттар аһыллыбыттара.

1924-1925 үөрэх сылыгар Саха сиригэр 146 араас көрүҥнээх оскуолаҕа 10620 үөрэнээччи баар буоллаҕына, икки сылынан 194 оскуолаҕа, 11600 үөрэнээччи баара. Үөрэтии сахалыы этэ, нуучча тылын туспа предмет быһыытынан үөрэтэллэрэ. Төрүт омуктар буукубаар-

Марха улууһа 200 сыла

дара баар буобута, көһө сылдьар оскуолалар, интернэттэр аһыллыбыттара.

Икки сүүс сыл устата Саха сиригэр начальнай эрэ үөрэхтээһин баара, үрдүк үөрэххэ атын сиргэ баран үөрэнэллэрэ, үөрэхтээх киһи үксээн 1934 сыллаахха Дьокуускайдааҕы государственнай педагогическай институт аһыллыбыта, кэлин университет буолбута.

1919 сыл ахсынньы 26 күнүгэр Норуоттар комиссардарын сэбиэтэ декрет ылыммыта, "О ликвидации безграмотности среди населения РСФСР" диэн. Бу декреткэ 8 сааһыттан 50 сааһыгар диэри киһи барыта бэйэтин аатын ааҕар-суруйар буолуохтааҕа.

1934 сыллаахха диэри үөрэнэр саастаах оҕолор бары начальнай оскуоланы бүтэрбит буолуохтаахтара. Ол кэнниттэн аны эбэһээтилэнэй сэттэ кылаастаах оскуоланы бүтэрии ирдэммитэ. Итиниэхэ диэри түөрт кылааһы бүтэрбиттэр үөрэхтээх киһиннэн ааҕыллаллара. Бэл, бэйэлэрэ учууталлыы, үөрэтэ барар этилэр. Билиҥҥи түөрт кылааһы бүтэрэр оҕолортон ким эмэ учуутал буолан оҕолору, улахан дьону үөрэтиэ дуо.

Тохсунньу 9 күнүгэр тахсыбыт уураахха олоҕуран, балаҕан ыйын 30 күнүгэр 1877 сыллаахха Марха улууһугар маҥнайгы норуот училищета аһыллыбыта. Хас биирдии нэһилиэктэн биирдии уол талыллан, барыта 16 уол үөрэнэ киирбитэ. Маҥнайгы учууталынан астаапкаҕа олорор казак Андрей Бурнатов буолбута. Олунньу ыйга 1878 сыллаахха Монастырев Василий Григорьевич үлэлии кэлбитэ. Үөрэхтээһин нууччалыы этэ. Талааннаах учуутал үөрэппит оҕолоро нууччалыы үчүгэйдик билэр буолалларын бэлиэтээбиттэр.

1885 сыллаахха Мэгэдьэк (Маалыкай) церковно-приходскай оскуолата.

1895 сыллаахха Александровскай (Кочайскай) церковно-приходскай оскуола аһыллыбыта.

1912 сыллаахха Аммосовскаҕа начальнай училище.

1912 сыллаахха Чаппандаҕа церковно-приходскай оскуола.

1912 сыллаахха Антоновскай начальное училище.

1914 сыллаахха Хатын сыһыыга Марха начальнай училищета аһыллыбыта.

1914 сыллаахха Чуукааргa церковно-приходскай оскуола аһыллыбыт.

1919 сыллаахха Сүлэҕэ начальнай оскуола.

1920 сыллаахха Мальдьаҕарга начальнай оскуола.

1922 сыллаахха Үөдэйгэ начальнай оскуола.

1925 сыллаахха Ньимискэннээххэ начальнай оскуола.

1930 сыллаахха Аканаҕа начальнай оскуола.

1930 сыллаахха Андайбыкка начальнай оскуола.

1930 сыллаахха Бодоххо начальнай оскуола.

1930 сыллаахха III Бордоҥ начальнай оскуолата.

1930 сыллаахха Өҥөлдьө начальнай оскуолата.

1930 сыллаахха I Дьаархан начальнай оскуолата; 1930 сыллаахха II Дьаархан начальнай оскуолата.

1930 сыллаахха Хатыы начальнай оскуолата.

1930 сыллаахха Улахан Күөл начальнай оскуолата.

1930 сыллаахха Эҥэрдэк начальнай оскуолата.

1931 сыллаахха II Бордоҥ начальнай оскуолата.

1931 сыллаахха I Хаҥалас начальнай оскуолата.

1931 сыллаахха II Хаҥалас начальнай оскуолата.

1931 сыллаахха Кугдаар начальнай оскуолата.

1931 сыллаахха Кукаакы начальнай оскуолата.

1931 сыллаахха Тыалыкы начальнай оскуолата.

1931 сыллаахха Токос начальнай оскуолата.

1931 сыллаахха Хорула начальнай оскуолата.

1935 сыллаахха Мыдан (Мудан) начальнай оскуолата.

1946 сыллаахха Нҕурбаҕа киэһээҥҥи оскуола.

1951 сыллаахха Нҕурба 2 нүөмэрдээх оскуолата.

1951 сыллаахха Чумпурук начальнай оскуолата.

1956 сыллаахха Дымок начальнай оскуолата.

1958 сыллаахха Араҥастаах начальнай оскуолата.

1961 сыллаахха Дьиикимдэ начальнай оскуолата.

1961 сыллаахха Убоян оскуолата.

1963 сыллаахха Чкалов начальнай оскуолата.

1964 сыллаахха Саалтааны начальнай оскуолата.

1970 сыллаахха Нҕурба 3 нүөмэрдээх 8 кылаастаах оскуолата.

1989 сыллаахха Станция юных техников.

1993 сыллаахха Нҕурбатааҕы технической лицей.

Ити үөһэ суруллубут оскуолалартан сорохторо эрэ билиҥҥэ диэри тулуйан, эстибэккэ тиийэн кэллилэр. Аан дойду сэриитин кэмигэр эстибэккэ үлэлээбиттэрэ. Колхозтар интернат аһаннар тулаайах, кыаммат ыал оҕолорун үөрэттэрбиттэрэ.

Билигин сорох оскуолалар аһылла сылдьыбыт сирдэрин, ханнык нэһилиэккэ ханан турбуттарын, кимнээх онно үөрэммиттэрин кырдьаҕастартан ыйыталаһан нэһилиэктэр историяларыгар киллэриэхтээхтэр. Аҕыйах сылынан сүтэн баранан бүтүөхтэрэ. Архив документнарын хаһан, өссө чопчулаан биэриэххэ наада. Хас биирдии оскуола туһунан кинигэ оҥоруохха наада. Холобур, билиҥҥи Октябрьскай нэһилиэк сиригэр түөрт оскуола аһыллан үлэлээбит эбит. Аны тоҕо эрэ Куочай оскуолата Мэҥэдьэк оскуолатыгар холбонон сабылынна диэни түбэһэн аахпытым. Ол кэнниттэн ити атын оскуолалар аһыллыбыттар. Аны Акана нэһилиэгин билиҥҥи сиригэр-уотугар эмиэ түөрт оскуола үлэлээбит: Аканаҕа – Чиҥнээниттэн, Бэс Арыыга, онтон билигин Акана дэриэбинэтэ турар сиригэр кэлбит. Мыдан оскуолата эмиэ Аканаҕа көһөн кэлбит, билигин дьиэтэ сэнэх турар. Мыдан оскуолата араас суруйууларга аһыллыбыт кэмэ тус-туһунан – 1935, 1937, 1939 сыллар. Ол гынан баран дьиҥнээҕэ 1935 сыл диэнинэн суруллуохтаах. Оскуоланы туттарбыт Николаев Григорий Николаевич – Чоростуун уола Михаил Григорьевич суруга баар. Мыдан оскуолатын бүтэрэн баран, сэрии сылларыгар Хаҥаласка салгыы үөрэммит дьон ахтыыта баар. Чкалов оскуолата билигин үлэлээбэт. Ол таһынан Чиллэҕэ Ыйылас начальнай оскуолата Арыылаах диэн сиргэ аһыллан хойукка диэри үлэлээбит.

Хатыҥ Сыһыы оскуолата улууска иккиһинэн орто оскуола буолбута. Мин 1989 сыллаахха биэс нэһилиэги кэрийэн, учууталым Васильев Герасим Иванович ыйыытынан хомуйбут ахтыылардар олоҕуран, Марха оскуолатын дьиэтин 1929 сыллааҕы тутуу диэн паспордаабыттар. Итинник гыныллыбат. Мас тутуу сааһын денрохронология көмөтүнэн олус чуолкайдык быһаарыллар. Мас сааһын ааҕан, ханнык сылга дьыл ханнык кэмигэр кэрдиллибитэ чуолкай көстөр. Онон былыргы мас тутуулардыт хаһан тутуллубуттарын чуолкайдаан пааспардаан кэбиһэр кэм кэллэ. Ити оскуола кэнники тутуу.

Аан бастаан оскуолаҕа анаммыт анал бырайыагынан Нҕурба 1 нүөмэрдээх оскуолата 1935 сыллааҕыта тутуллубута. Ол кэнниттэн 1939 сыллаахха диэри 3 оскуола анал бырайыагынан, ол иһигэр Хатын Сыһыыга, Нҕурбаҕа (үһүс оскуолатын чуолкайдыы иликпин), 5 оскуола көннөрү бырайыагынан Бордоҥҥо, Мыдаҥҥа, Хорулаҕа, II Хаҥаласка, Маалыкайга тутуллубуттара.

Улууска Аҕа дойду Улуу сэриитэ саҕаланыыта барыта 2963 үөрэнээччилээх 28 (ол иһигэр 1 орто, 8 ситэритэ суох орто, 19 начаалынай) оскуолалар бааллара.

Сахса Тар,
Белокуриха.
Олунньу ый, 2024 сыл.

Салгыыта сурулла сылдьар.

Улууспут төрүттэммитин 200 сылын бэлиэтиибит

Киһи барахсан олус элбэх тастан киирэр сонуну биир кулгааҕынан истэр, нөҥүө кулгааҕынан таһааран кэбиһэр айылгылаах. Ол айылҕа киһини харыстаан, оннук айбыт. Мин Маалыкай түбэтигэр олоробун, Марха диэки нэһилиэктэри, саараама, үөрэппитим да иһин, өйбөр тута сатаабытым да иһин билбэппин. Улуус олохтооҕо: “Ама, улууспун билбэт үһүбүн дуо?” диэн, баҕар, өһүргэниэ. Ол эрэн, ордук дьахтар, ыччат, оҕо өттө чуолкай ыйытыыга чуолкай хоруйу биэриэ суоҕун сөп эбит. Онон...

Оруобуна 200 сыл анараа өттүгэр, 1824 сыл олунньу 24 күнүгэр Дьокуускай уобалаһын салалтата Үөһээ Бүлүү уокуругун исправнигар Үөһээ Бүлүү улууһун икки улууска: Үөһээ Бүлүү уонна Марха улуустарыгар араарар туһунан ыйаах ыыппыта. Ол сыл 25 км усталаах, 12 км туоралаах Нҕурба күөлүн мас лаппаахынан Бүлүү эбэҕэ түһэриини саҕалаабыттара. Бу үлэни айанныт, чинчийээччи Р.К.Маак “Бүлүү уокуруга” үлэтигэр: “Сибиир ситиһиилээх сүҥкэннээхэй үлэтинэн” аахпыта. Түмүгэр кураанах сир, ходуһа, ол иһигэр Куочай, тахсыбыта. Күөл оннугар билигин Нҕурба куорат, аттакылар сыылкаҕа кэлэн олорон үөскэппит Антоновка сэлиэнньэтэ үүнэ-сайда тураллар.

Дьиҥнээх ийэ уулуун тэнитээччибитинэн, номохтору, үһүйээннэри хомуйааччы Ксенофонтов Г.В. суруйуутунан, Нҕурба күөлүн олохтооҕо Дьаархан диэн, эр киһиттэн хаалсыбат боотур хаанаах ох саанан мэндэйээччи дьахтар. Туматтартан хотторон баран, Туймаадаҕа саһан, Мунньан Дарханҥа одьулуун ойох буолан, Тыгынтан куотан, төттөрү Бүлүүтүн уолаттарынаан булбут. Ол иһин, Хаҥаластартан тымыр-сыдьаан тардыылаах буолан, Сунтаар уонна Нҕурба улуустарын нэһилиэктэрин ааттара атылыылар, Хаҥаластары хатылыыллар.

Нҕурба Марха, Мегежекскай оройуон, Нҕурба оройуона, Ленинскэй оройуон буола сылдьыбыта. 1992 сылтан Нҕурба улууһа.

Өлүөнэ саамай уһун хаҥас тардыытыгар – 2650 км уһуннаах Бүлүү эбэҕэ төбүрүөннээн олоробут. Ырыаҕа ылланар, хоһоонҥо холбонор тапталлаах эбэбит үс тардыылаах: саамай бөдөҥүнэн - 1181 км уһуннаах алмаастаах Марха эбэ буолар, Ыгыатта, Түүкээн. Марха уонна Түүкээн Арассыыйа ООПТ киирэллэр. Алмаас көмөтүнэн 1997 сыллаахха Нҕурба рабочай бөһүөлэгэ куорат буолбута. Бары билэр алмааспыт, таас чохпут таһынан, өссө кыһыл көмүс, агат, сердолик, яшма диэн өҥнөөх таастар хостоноллор эбит. Нҕурба улууһа алмааһынан Саха сиригэр донор, Арассыыйаҕа алмаас хостоохунун 25% ылар.

Саамай улахан күөллэринэн Дьөҥкүүдэ, Сугдьаар, Иэһэрдээх буолаллар. 14,7 км усталаах, 3,4 км туоралаах Дьөҥкүүдэ тула үс нэһилиэк: Акана, Хаҥалас, Түмүк түөлбэлээн олорор. Дьөҥкүүдэ Саха сиригэр 13- с улахан күөлүнэн биллэр. 7 км усталаах, 5 км туоралаах Сугдьаар минньигэс соботунан биллэр. Сэбиэскэй саҕана вертолетунан тахсан балыктыыллара, билигин сиринэн сылдьаллар. Иэһэрдээх Сугдьаар таһыгар баар. Бу икки күөл Маалыкай түбэтигэр бааллар. Дьөҥкүүдэ, Сугдьаар – Арассыыйа ООПТ буолаллар.

Аны нэһилиэктэри кэпсэтиэххэ. Киһи бары билэринэн, дьаралыкпытыгар 19 сэбирдэх олохтоох тэриллиини көрдөрөр, ол аата оччо дьаһалта, оччо баһылык баар. Нҕурба улууһун иэнэ 52,4 тыһ.кв.км, нэһилиэнньэтэ 2023 сыл тохсунньутааҕы көрдөрүүнэн - 22997 киһи. Мииринэй, Сунтаар, Өлөөн, Үөһээ Бүлүү улуустарын кытары быысаһар. Киин куораппытыгар диэри массыына суолунан 812 км, салгынынан – 600 км, уунан – 977 км. Тэриллиилэр истэригэр Нҕурба куорат, 18 нэһилиэк киирэр. Куорат 19,21 кв.км. иэннээх, олохтооҕо – 9918 киһи. Ол эрэн, дьон олорор сирэ 24. Биэс нэһилиэк бэйэтигэр эбии биирдии дьон олорор сирдээх: Киров Таркаайыга (Хатыҥ Сыһыы), Саалтааны Чаппандаҕа, Араҥастаах Күндээдэҕэ, Нефтебаза Октябрьскайга (Антоновка), Чкалов Аканаҕа. Сорох нэһилиэктэр иккилии ааттаахтар, бастакыта – ыраахтааҕылаах Арассыыйа саҕанаааҕы, иккиһэ – сэбиэскэй кэмнээҕи: Бордоҥ – Маалыкай, Мэҥэдьэк – Хатыы, Малдьаҕар – Быһыттаах, Марха – Өҥөлдьө, Октябрьскай – Антоновка, Хорула – Сайылык, Хаҥалас – Ынахсыт, Таркаайы – Хатыҥ Сыһыы, Түмүк – Маар. Тоҕо “Хатыы” буолбутун этэр буоллахха, 1940 сылтан саҕалаан, сэрии иннинэ “Хатыы” холкуос эрэ оройуоҥҥа бэһүөлэктээһини бүтэрбитэ. “Мэҥэдьэк нэһилиэгэ” – Мэҥэдьэк диэҕин, дьиҥнээх Мэҥэдьэк эбэҕэ олорор-үлэлиир “Мэҥэдьэк” холкуос баара. Сэбиэскэй кэми Октябрьскай нэһилиэк туоһулуур. 1954 сыллаахха Тыалыкы нэһилиэгиттэн улары тыллыбыт. Сорох нэһилиэктэр хайдах аатталаммыттарай да оннук этиллэллэр: Чуукаар, Нҕурбачаан, Дьиикимдэ, Күндээдэ, Чаппанда, Дьаархан, Акана, Сүлэ, Үөдэй. Саамай киэҥ иэннээх нэһилиэктэринэн Бордоҥ (Маалыкай, 19753,87 кв.км.) уонна Хорула (Сайылык, 12278,04 кв.км.) буолаллар. Саамай элбэх нэһилиэнньэлээҕинэн Октябрьскай (Антоновка, 2738 киһи) уонна Бордоҥ (Маалыкай, 1750 киһи) биллэллэр. Саамай аҕыйах нэһилиэнньэ – 192 киһи Үөдэйгэ баар.

Атын сиртэн мунньахтыы кэлбит дьон “Хатыы нэһилиэгин дьоно” диэччилэр. Ону истэ үөрэммэтэх буолан, ороһуйа истэрбит. Уруйдаан-айхаллаан, үөрэн-көтөн ылыммыт тылдьыппытыгар “Нэһилиэк, сэлиэнньэ, село биир суолталаахтар, улуус иһигэр дьон түөлбэлээн олорор сирэ” диэн. Онон баары баарынан ылыныаҕын.

Мирослава ИВАНОВА,
Мэҥэдьэк

Үөрэҕирии

Лиссиэйбит үбүлүөйүттэн сиэттэрэн санаалар ситимнэрэ...

Бэлиэр оскуолабыт 30 сааһын туолла. Киһи сааһыгар тэҥнээтэххэ бу орто саас, өйүн-санаатын туппут, олоххо миэстэтин булбут, бэйэтэ этэр санаалаах эдэрчи киһи сааһа. Оттон оскуола сааһыгар – бу бэйэтэ ураты үгэстээх, 20-47 диэри саастаах оскуоланы бүтэрбит, үөрэх, үлэ дьоннордоох, улахан уопуттаах, айымньылаахтык үлэлиир педагогическай кэлэктиип, ураты суоллаах-иистээх үөрэх кыһата. Мин бу оскуолаҕа холбоон 10 сыл дириэктэри иитэр-үөрэтэр үлэҕэ солбуйааччынан, 6 сыл дириэктэринэн үлэлээбит буолан, оскуоланы тэриллиэҕиттэн билиҥҥи туругар тиийэ кэтээн-анаалыстаан көрөн син билэбин.

Лиссиэй III сүһүөх оскуолаттан техническэй лиссиэйгэ тиийэ үүннэ, ол эрэн, дьиҥнээх ис сыала-соруга – оройуоҥҥа олохтоох техническэй каадырдары бэлэмнээһин буолара син биир уларыйбат. 30 сыл тухары барыта лиссиэйи 1186 оҕо бүтэрбититтэн 449-һа техническэй специальностары талбыт, бу 37,9% – куһаҕана суох көрдөрүү.

Кэлиҥҥи 30 сыл устата Россия үөрэҕириитин систиэмэтигэр үгүс уларыйыы барда, ол иһигэр үөрэтии-иитии программалара, психологическай-методическай документнар бакыаттара лаппа саҥардылынна, оскуолаҕа ирдэбил-эппиэтинэс үрдээтэ эрээри, үөрэх хаачыстыбата Аан дойду үөрэҕириитин кэтээн көрүү тиһилигэр үгүс сайдыылаах дойдулартан хаалан иһэр. Билигин Финляндия хас биирдии оҕо потенциалын муҥутуурдук сайыннарар үөрэҕин бэлиитикэтэ саамай улаханнык биһирэнэр. Онно үөрэнээччилэр 99%-нара оскуоланы ситиһиилээхтик бүтэрэллэр, оттон АХШ-гар ити 83% көрдөрөр. Финляндия, Америкатааҕар үөрэҕириини үбүлээһинэ 30%-нан аҕыйах. Кытай күһэлэҥ аҥаардаах бүттүүн үөрэхтээһинэ саамай престижнэй үрдүк үөрэҕин кыһатыгар 1 миэстэҕэ 50000 туттарсааччыга тиийэр, өссө ону таһынан абитуриеннар төрөппүттэрэ тест толороллор.

Кытайга үөрэх хайысхата барыта цифровизацияҕа туһуланна. Математикаҕа Аан дойду олимпиадатыгар Кытай оҕолоро иннилэрин биэрбэтэхтэрэ хас да сыл буолла. Россия бүтэһик олимпиадаҕа төрдүс сылдьар.

30 сылы быһа үөрэҕириигэ ыытыллыбыт судаарыстыбаннай реформалар үөрэх хаачыстыбатын үрдэппэтилэр.

Россия оскуолалара бэйэлэрин уратыларын, эбэтэр автономияларын сүтэрдилэр, ону тэҥэ регион уратытын учуоттаан үөрэтэр программаларыгар бэйэлэрэ быһаарынар кыахтара күөмчүлэннэ. Оскуола бэйэтин салайааччытын талбат, үөрэтэр методикатын, учебниктарын талыыга российскай ирдэбилтэн халбарыйбат. Оскуола муницепалитеттан үбүлэнэр буолан, киниттэн тутулуктанан хас былаас уларыйдаҕын аайы «мииннь иктээһин» оскуолаттан саҕаланар буолбута ыраатта, оскуоланы салайар кадр аппараата лаппа мөлтөөтө. Оттон оскуола дириэктэрэ – бу бастатан туран оскуола сүрүн идеологиятын, инники сайдыытын хаамыытын түстээччи, өтө көрөөччү уонна онно туһулааччы. Оттон оскуола администрацията үлэтин сүнньэ биир – оскуолаҕа, бастатан туран, учууталларга, онтон оҕолорго сөптөөх усулуобуйаны тэрийии.

Россияҕа педагогическай кадр дефицитэ сыллата үрдүүр. 2023 сылга Россия оскуолаларыттан 193 тыһ. учуутал уурайда, билигин 250 тыһ. учуутал тиийбэт. Оскуола учууталларын 87%-ра дьахталлар, 57% пенсиялаахтар уонна пенсия иннинээҕи саастаахтар. Үөрэҕирии үлэһиттэрин хамнаһа регионнарынан наһаа араастаах, 30 тыһыынчаттан 150 тыһыынчаҕа диэри. Арай Казахстан сөпкө дьаһанан учууталларын хамнаһа 120 тыһ.

Эдэрдэр үөрэҕириигэ 15%-ны ылаллар, ол аата саҥа сүүрээн кэлиитэ өтөрүнэн биллибэт. Итиниэхэ учуутал хамнас ылар үлэтин таһынан кумааҕы бөҕөтүн толорор, бюрократия наһаалаата. Ону сэргэ эппиэтинэс оскуолаҕа да, үлэһиккэ да сүрдээҕин улаатта. Быһаччы эттэххэ, учуутал статуһа дэлби түһэн, үлэтигэр сэрэхэчийэрэ үксээн, бырааба хааччахтанан сылдьар.

Аны туран оскуолаҕа цифровизация киэҥник киирэрин туруорсар сүүрээн кэҥээтэр кэҥээн иһэр, ол эрэн учууталы хайа да бэйэлээх өйдөөх техника солбуйбата чахчы. Онто да суох үөрэхпит барыта биир кэлим экзамен илимигэр тиксэн оҕону ыйыллыбыт демонстрационнай вариант эрэ ирдэбиллэрин тула хатайдааһын баран, бу оҕо билиитэ татым, билии ис дьиҥин кэлин олоххо да туттар кыаҕа саарбахтанар. Оскуола үөрэҕэ барыта ити экзаменнар тула эргийэр. Үөрэх хаамыыта быыһа суох боруобалыыр тургутуктартан, араас олимпиадалартан, бүппэт мероприятиелартан сылтаан бүтүннүү ыһыллан хаалар, дьиҥнээх билии биэрэр уруок суолтата туһэн хаалла.

Кэнники сыллардааҕы оройуон үөрэҕин хаачыстыбата биллэрдик түспүтүн сыыппаралар кэпсииллэр, 2023-24 үөрэх сылын түмүгүнэн үрдүк үөрэххэ киирии рейтингэр Ньурбатааҕы техлиссиэй 20 бастакылар истэригэр киирбэтэ. Оттон 2024 сылга муниципальнай үөрэх кыһаларын рейтингэр уонна үөрэх хаачыстыбатын тупсарыы коэффициеннарын түмүгүнэн Ньурбатааҕы муниципальнай оройуон үөрэҕириитин тэрилтэлэрэ маннык таһымнаахтар: политехническай оскуолалар истэригэр Ньурба лиссиэйэ 15 оскуолаттан 7-ис миэстэ, аллараа сүһүөх кылаастардаах 49 оскуолалартан Ньурба №3 оскуолата - 7, Үөдэй оскуолата - 16, орто сүһүөх 57 оскуолалартан Киирэп оскуолата - 49, оттон Дьиикимдэ оскуолата 56 миэстэҕэ бааллар. 527 орто оскуолалартан Ньурба лиссиэйэ - 14-с, Чаппанда – 78, Дьаархан – 93, 1 №-дээх гимназия - 140, Өҥөлдьө - 155, Маар - 160, биһиги улахан оскуолалар-быт: Маалыкай - 171, 2 №-дээх оскуола - 452, Антоновка – 509, Убайаан оскуолата 517 миэстэҕэ сылдьаллар. Төһө да рейтинг чопчу үөрэх хаачыстыбатын көрдөрбөтөр да, син тугу эрэ толкуйдатыан сөп.

Оттон Биир кэлим уонна Сүрүн судаарыстыбаннай экзаменнар түмүктэринэн: 9-с кылаас кэнниттэн 2022 сылга 74 оҕо, 2023 сыл түмүгүнэн 51 оҕо аттестат ылбатахтара олус сүрдээх намыһах көрдөрүү. Бу манна төһөлөөх ыал төрөппүттэрэ, оҕолоро айманнахтара буолуой. Хайа баҕар үлэ түмүктээх буолуохтаах. Бу сүрүн математика экзаменыгар хаачыстыбата 22% эрэ, физикаҕа - 15%, информатикаҕа - 33% уонна, долгутуулааҕа, хаачыстыбата бу предметтэргэ бүтэһик 3 сылга эбиллибэтэх.

Биир кэлим экзаменнар түмүктэриттэн: профильнай математиканы 244 бүтэрэччиттэн 42 эрэ оҕо талар, орто бааллара 37,8 (Россияҕа 55,6, Саха сиригэр 48,6), физиканы 14 эрэ оҕо талар, орто бааллара 32,1 (Россияҕа 54,9, Саха сиригэр 44,8), информатиканы 25 оҕо талар, орто бааллара 38,66 (Россияҕа 58,4, Саха сиригэр 50,5). Уопсайынан, Саха сирин көрдөрүүтүгэр английскай тыл уонна химия эрэ көрдөрүүлэрэ эппиэттэһэллэр. Базовой математиканы 96,7% толороллор, профильнай экзамены тутараччылар 23,8% намыһах бааллаахтар, 81-100 бааллаах оҕо суох.

Мин техническэй специальноска киириэхтээх оҕолор ахсаннара олох аҕыйаҕыттан сонньуйдум. Бу айылаах үлүскэннээх информационнай-техническэй сайдыы бара турар кэмигэр 244 бүтэрээччиттэн профильнай математиканы 42 эрэ оҕо талар уонна өссө 1/4 кэриҥэ кыайан туттарсар баалы ылбат буоллаҕына, 30-ча эрэ оҕо техническэй хайысхалаах үөрэххэ киирбит буолуон сөп. Бу олус намыһах көрдөрүү. Уопсайынан, бу экзаменнар түмүктэринэн 80-тан тахса баалы историяҕа, обществоведениеҕа уонна нуучча тылыгар эрэ ылбыттар. 2019 сылтан профильнай математикаҕа, физикаҕа хаачыстыба көрдөрүүтэ түһэ турар, ону сэргэ туочунай наука предметтэрин талыы лаппа аҕыйаабыт. Холобур, 2019 сыллаахха профильнай математиканы 84 оҕо, физиканы 43 оҕо талбыт эбит буоллахтарына, 2023 сылга математиканы – 41, оттон физиканы – 14.

Медалистарбыт туһунан туспа остуоруйа. Ааспыт үөрэх сылыгар 24 мэтээллээх бүтэриэхтээх оҕоттон 12-лэрэ ону бигэргэппэтилэр, ол иһигэр 2 лицеист уонна 1 гимназия оҕото. Бу хартыына быйыл өссө хатыланыан сөп, аны олоххо быйылгыттан 2 степеннээх мэтээл киирэр.

Инньэ гынан 11 сыл үөрэнэн баран 2023 сылга 12 оҕо справканан бүтэрдэ (2021 сылга – 17, 2022 - 27).

Үөрэх хаачыстыбалаах буоларыгар, бастатан туран, төрөппүт интэриэстээх буолуохтаах. Ону баара Россияҕа төрөппүттэр 10-15%-ра эрэ күүскэ хаачыстыбаны туруорсар эбит, ол иһин хамсааһын үөһэ диэки тахсыбат.

Бу суруйбутум барыта тоҕо лиссиэй үбүлүөйүгэр кэлэн түмүлүннэ, онно туох сыһыаннааҕый диэн ыйытыаххытын сөп.

Лиссиэй эмиэ оройуон биир бастыҥ оскуолата. 1 №-дээх оскуола элбэх профиллаах гимназия буолбута, ити олус үчүгэй. Өссө эрдэ аһыллыахтаах этэ, ол эрэн, хайа баҕар оскуола аата вывескатыгар эрэ буолбатах, кини бэйэтин аатыгар эппиэттиирдии үлэлиэхтээх. Лиссиэй – бу туочунай наукалары дириҥэтэн үөрэтэр оскуола, гимназия – сүрүнэ гуманитарнай предметтэр. Кинилэргэ микрорайон оҕолорун таһынан талан ылыы принцибэ үлэлиир, оттон ол оҕолор, холобур, лиссиэйгэ 5-с кылаастан араас оскуолалартан кэлэллэр. Оройуон үөрэҕириитин система биир тиһиликкэ турар. Үөрэх таһыма мөлтөөтөҕүнэ, лиссиэйгэ да, гимназияҕа да киирэр оҕолор таһымнара мөлтөх буолар. Бары оскуолалар фундаментальнай чиҥ билиини бары предмекка биэрэр эбээһинэстэрэ. Оскуола мөлтөөтөҕүнэ бэйэбитигэр төннөн кэлэр оҕолорбут специалист быһыытынан эмиэ орто эрэ таһымнаах буолуохтарын сөп. Онон, үөрэҕирии таһыма – бүгүн тыын боппуруос, элбэх болҕомтону, үлэни, ирдэбили эрэйэр. Лиссиэй уонна гимназия инникитэ – оройуон сайдыытын биир төрдө.

Лиссиэйбит барахсан оҕо бөҕөну киэҥ олох аартыгар көтүтэн, үгүс элбэх ситиһиилэрдээх, чулуу ыччаттардаах, баай историялаах. Үлэлээн ааспыт педагогтары, куруук күүс-көмө буолар төрөппүттэри, оскуола ис-тас үлэһиттэрин барыларын үбүлүөйүнэн эҕэдэлээн туран, өссө даҕаны ыччаты иитиигэ-үөрэтиигэ уонна күүскэ сайыннарыыга үтүмэн ситиһиилэри баҕарабын!

ЕФИМОВА Капиталина Афанасьевна,
М.А.Алексеев аатынан педагогикаҕа Судаарыстыбаннай бириэмийэ Лауреата,
СӨ үөрэҕириигэ Үтүөлээх үлэһитэ, РФ уопсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэһитэ, методист-учуутал, «Норуот билиниитин ылбыт 10 учуутал» кинигэҕэ киирбит.
Дьокуускай к.

Арассыыйаҕа Дьиэ кэргэн сыла

Көлүөнэлэр сибээстэрэ

Кэрэ аҥардар күннэригэр Россияҕа Дьиэ кэргэн, СР Оҕо саас, Ньурба улууһа төрүттэммитэ 200 сылларыгар аналлаах Октябрьскай нэһилиэк түөлбэлэринэн фестиваль иитинэн «Көлүөнэлэр ситимнэрэ» күрэх ыытылынна.

Түмүк: "Кылаан чыпчаал" - Валентина Ивановна Иванова, кыыһа Наталья, сиэнэ Сардаана Ксенофонтовалар - Дьулуур түөлбэ; «Айар куттаах дьиэ кэргэн» анал аат - Лира Николаевна Саввинова, кыыһа

Лариса, сиэнэ Карина Васильевалар - Бөгдьөөлө; «Талба талааннаах дьиэ кэргэн» - Клавдия Семеновна Васильева, кыыһа Людмила, сиэнэ Сания Березкиналар - Куочай; «Сахалыы куттаах дьиэ кэргэн» - Клавдия Гаврильевна Саввинова, кыыһа Анна, сиэнэ Чэмэлиинэ Николаевалар - Өркөн; «Үтүө үгэстэри үйэтитээччи дьиэ кэргэн» - Марфа Егоровна, кийиитэ Ия, сиэнэ Амелия Софроновалар - Киров.

Тэрийээччи А.Я. Овчинникова аатынан «Түһүлгэ» НАДь биэс түһүмэхтээх күрэҕин хоһоон ааҕыыта көрөөччүлэри долгутта, миэстэтигэр торду симээн бары ыалдьыттары күндүлээһин биир бастыҥ түгэн буолла.

Тэрээһин

Дьахталлар отчуоттуур-быыбардыыр кэмпириэнсийэлэрэ ыытылынна

Кулун тутар 20 күнүгэр Н.И.Харитонов-Чуор аатынан «Кыталык» култуура дыбарыаһыгар Ньурба оройуон дьахталларын отчуоттуур-быыбардыыр кэмпириэнсийэлэрэ буолла.

Сарсыардаттан дискуссионнай былаһааккалар үлэлээтилэр. Ол курдук, Ньурба оройуонугар дьахталлар дьарыктаах буолууларыгар анаан көмөнү оҥорууга Дьарыктаах буолуу киинин салайаччыта Сахая Столярова, төрөппүттэр эппиэтинэстээх буолууларыгар «Ньурба куорат» МТ дьаһалтатыттан Мария Куличкина салайан ыыппыт дискуссионнай былаһааккаҕа «Айар» кинигэ кыһатыгар тахсыбыт Дьоруой ийэлэргэ аналлаах «Билии аартыгын арыйааччылар» сабыс-саҥа кинигэ ааптардара - СӨ үөрэҕириитин туйгуна, Арассыыйа уопсай үөрэхтээһин бочуоттаах үлэһитэ Анастасия Донская, улуустааҕы үөрэҕирии салаатын каадыр боппуруостарыгар кылаабынай исписэлиитэ Варвара Прокопьевна Васильева кинигэни билиһиннэрдилэр.

Дьахтар ийэ буолуутун, дьахталларга искэн ыарыы тарҕаныытын туһунан улуустааҕы киин балыыһаттан Дария Иванова, Ньурбатааҕы ГТАС исписэлиитэ Инна Никифорова 2021-2023 сс. оҕо төрөөһүнүн, ыал буолуу, арахсыы, өлүү сыыппараларын иһитиннэрдэ. «Барыта бэйэбит илиибитигэр» психологическай уонна доруобуйаҕа туһалаах хамсаныылары Туяра Алексеева оҥоттордо.

Отчуоттуур-быыбардыыр кэмпириэнсийэ аһыллыытыгар улуус баһылыга Алексей Иннокентьев, улуус баһылыгын социальнай боппуруоска солбуйааччы Наталья Петрова, «Ньурба куорат» МТ баһылыга, улуустааҕы Аҕалар түмсүүлэрин бэрэссэдээтэлэ Геннадий Игнатьев, улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлэ Нюргуяна Михайлова кыттыыны ыллылар.

Быыбар хампаанньатын үлэтэ үрдүк таһымнаахтык барарыгар кыһамныылаах үлэтин иһин РФ Киин быыбар хамыыһыйатын Махтал суругун Оксана Даниловаҕа улуус баһылыга Алексей Иннокентьев туттарда. Салгыы Ньурба оройуонугар дьахтар хамсаһынын сайдыытыгар кылаатын иһин Ньурба оройуонун дьахтар сэбиэтин 2019-2024 сс. салайан үлэлэппит Альбина Ермолаеваҕа, 2014-2024 сс. Ньурба к. дьахтар сэбиэтин салайан кэлбит Майя Николаеваҕа, оройуоҥҥа дьахтар хамсаһынын сайдыытыгар тус кылаатын иһин Светлана Гаврильеваҕа, Октябрьскай нэһилиэк дьахтар сэбиэтин бэрэссэдээтэлигэр Нюргуяна Матвееваҕа Бочуотунай суруктары, төрдүс уонна онтон кэлэр оҕотун төрөөбүт ийэлэргэ 100 000 солк. суумалаах «Ньурба дьиэ кэргэнэ» МО сэртипикээттэри үөрүүлээх быһыыга-майгыга Ньурба улууһун аҕа баһылыга Алексей Михайлович туттартаата.

Маны сэргэ быйыл Арассыыйаҕа Дьиэ кэргэн сылынан 50 сыл биириҥэ олорбут Малдьаҕар нэһилиэгин олохтоохторугар Валентин Николаевич уонна Мария Дмитриевна Самсоновтарга, Таркаайы нэһилиэгин Хатыҥ Сыһыыттан Михаил Николаевич уонна Фаина Петровна Мостаховтарга, Ньурбачаан нэһилиэгиттэн Попов Василий Дмитриевич, кэргэнэ Егорова Розалия Николаевнаҕа үөрүүлээх быһыыга-майгыга эҕэрдэ суруктары туттартаата. ГТАС исписэлиитэ Инна Ивановна үөрүүлээх быһыыга-майгыга «Килбиэннээх дьиэ кэргэн» бэлиэни, Ил Дархан Айсен Николаев эҕэрдэ суруктарын туттартаата.

Оройуоннааҕы дьахтар сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Альбина Семеновна Ермолаева 2019-2024 сс. үлэтин отчуоттаата. Хаҥалас нэһилиэгиттэн Хаҥаластааҕы дьахтар сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Елизавета Антонова нэһилиэккэ дьахтар хамсаһынын үлэтин кэпсээбитин, видеоролик көдөрбүтүн кэмпириэнсийэ кыттыылаахтара биһирии иһиттилэр.

Ньурба оройуонугар саҥа дьахтар сэбиэтэ талылынна. Ньурба оройуонун дьахтар Сэбиэтин бэрэссэдээтэлинэн улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлэ Нюргуяна Михайловна Михайлова биир санаанан талылынна. Дьахтар Сэбиэтин президиумугар: «Ньурба оройуона» МО баһылыгын социальнай боппуруоска солбуйааччы Наталья Семеновна Петрова, «Сайдыс» ийэлэр кулууптарын салайааччыта Татьяна Егоровна Александрова, улуус Сүбэтин дьокутаата Валерия Гаврильевна Владимирова, «Кыталык» култуура дыбарыаһын дириэктэрэ Самангади Базарсадаевна Дондокова, «Октябрьскай нэһилиэк» МТ дьокутаата Надежда Васильевна Егорова, Ньурба оройуонун уопсастыбаннай сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Майя Олеговна Николаева, «Ийэ дойду» буойуннар дьиэ кэргэннэрин кэмитиэтиттэн Варвара Георгиевна Плотникова, салайааччы дьахталлар кулууптарын салайааччыта Розалия Михайловна Тихонова, «АйЛи» кулууп салайааччыта Айталина Витальевна Фёдорова, «Город женщин» кулууп салайааччыта Анжелика Александровна Фёдорова, «КөмүсКэл» волонтердар иистэнэр сыахтарын салайааччыта Галина Дмитриевна Фёдорова талылыннылар.

Дискуссионнай былаһаакка үлэлэрин түмүктэрин кэнниттэн резолюция ылыныытыгар кэмпириэнсийэ кыттыылаахтара сөбүлэҥнэрин биэрэн куоластаатылар.

Ньурба куорат бэйэ дьыалатынан дьарыктанааччылар, урбаан эйгэтигэр үтүө холобуру аҕалар «Город женщин», «АйЛи» түмсүү салайааччылара Анжелика Федорова, Сардана Аввакумова түмсүүлэрин үлэтин билиһиннэрдилэр.

Улуустааҕы Дьарыктаах буолуу киинин салайааччыта Сахая Макимовна Столярова Дьарыктаах буолуу киинин аатыттан «Хорула нэһилиэгэ» МТ кылаабынай исписэлиитигэр Наталья Александровна Румянцеваҕа, ИП Спиридонова Евгения Георгиевнаҕа Махтал суруктары туттартаата.

Бүгүҥҥү тэрээһин уопсай хаартыскаҕа түһүүнэн түмүктэннэ.

Антонина СЕМЕНОВА

Малый бизнес

От бизнес-идеи к действию: мамы-предприниматели Якутии осуществляют мечты

Участницы образовательной программы «Мама-предприниматель - 2023» продолжают осуществлять свои мечты. С момента выпуска прошло уже полгода, но их работа идет полным ходом. Мамы-бизнесмены запускают стартапы, развивают уже работающий бизнес. Участницы проекта отмечают, что они за время обучения получили знания, опыт оформления и защиты бизнес-проекта, получили обратную связь и самое главное – команду единомышленников.

Наталья Егорова рассказала о том, что смогла открыть свой бизнес в городе Нюрба. Как самозанятая зарегистрировалась в ноябре. В том же году стала резидентом бизнес-инкубатора в Нюрбинском районе. Взяла в аренду комнату и перед новогодними праздниками запустила бизнес по прокату костюмов, часть которых была куплена, часть - сшита самостоятельно.

«У меня в ассортименте представлены детские маскарадные костюмы и женские платья для праздников. Я довольна, что открыла свой бизнес. В будущем собираюсь расширить предложение. Участие в программе помогло мне в составлении бизнес-плана и завести новые знакомства», — поделилась Наталья.

Мероприятие проводится в рамках реализации национального проекта «Малое и среднее

предпринимательство», который инициировал Президент России Владимир Путин и курирует первый вице-премьер Андрей Белоусов.

ГАУ РС(Я) «Центр «Мой бизнес».

ПРИЛОЖЕНИЕ к распоряжению Главы МР «Нюрбинский район» № 634 от 14 марта 2024г.

ПОЛОЖЕНИЕ о районном конкурсе генеалогических исследований «Мин төрүччүм», посвященном 200-летию образования Мархинского (Нюрбинского) улуса, Году семьи в России и Году детства в Якутии

1. Общие положения

1.1. Настоящее Положение определяет основные принципы организации и порядок проведения районного конкурса генеалогических исследований «Мин төрүччүм» (далее – Конкурс).

1.2. Организаторами Конкурса являются Муниципальный архив МР «Нюрбинский район», МБУ “Музей Дружбы народов им. К.Д. Уткина” Нюрбинского района РС(Я) (далее - Организатор).

1.3. Информация о Конкурсе размещается на официальном сайте музея Дружбы народов им. К.Д. Уткина и в социальных сетях администрации района МР «Нюрбинский район», архива.

1.3. Конкурс является открытым, публичным и проходит в один этап.

2. Цель и задачи Конкурса

Целью проведения Конкурса является развитие и поощрение интереса к изучению истории малой родины, истории семьи (родословной), приобщение к историко-культурному наследию Нюрбинского района.

Задачами Конкурса являются:

1. Развития у населения района интереса к краеведению, истории малой родины;

2. Формирование исторического сознания и уважения к историческим корням, происхождению рода, любви к малой родине;

3. Сохранение и укрепление семейных ценностей;

4. Приобщение к работе с архивными материалами, к чтению исторической, краеведческой и художественной литературы.

3. Условие участия и проведение Конкурса

В Конкурсе может принять участие любой желающий - житель района или проживающий за пределами, но родом из Нюрбинского района. За участие в Конкурсе плата не взимается. Один участник (одна семья) представляет на Конкурс одну работу. Допускаются совместные работы. Допускаются работы на двух языках – русский и якутский.

Работы могут быть выполнены по 4 категориям(жанрам):

1. Мультимедийная презентация с использованием современных технологий и программ;

2. Декоративно-прикладная работа, выполненная из любого материала, представляющие генеалогическое древо семьи;

3. Живописная и графическая работы, выполненная в различных техниках (гуашь, акварель, графика, масло, смешанная)

4. Печатная продукция (реферат, буклет, брошюра, книга и др.)

Для работы можно использовать семейные фотографии, свои рисунки.

Участники Конкурса представляют заявку согласно приложению к настоящему Положению на электронную почту nurbarkhiv@mail.ru с пометкой «На конкурс». Работы принимаются с этикеткой, в котором указываются имя участника, возраст, категория, название работы и адрес, контактный телефон, участника.

Конкурсные работы принимаются в рабочие дни с 14.00 до 17.00 до 29 августа 2024 года по адресу: Муниципальный архив МР «Нюрбинский район», г. Нюрба, ул. Энергетик, 7. или на электронную почту: nurbarkhiv@mail.ru.

4. Критерии и оценка работ

- Раскрытие тематики, достоверность, грамотность, обоснованность, обязательное использование ссылок на источники информации.

- Качество и глубина проведенных генеалогических исследований.

- Оригинальный подход к оформлению работы.

5. Подведение итогов и награждение

Для подведения итогов Конкурса создается жюри в составе 5 человек из специалистов в области генеалогических исследований, архивоведения и культуры.

Итоги Конкурса определяются на основе суммы баллов, набранных по каждому из критериев оценки. Победителем Конкурса становится участник по каждой категории, получивший наибольшее количество баллов.

Победители награждаются дипломами и призами. Все участники Конкурса получают сертификаты участника. Жюри имеет право ввести дополнительные номинации и определить в каждой категории призеров (I, II, III места).

Подведение итогов Конкурса – сентябрь 2024 г. во время научно-практической конференции «Нюрбинский район: исторические процессы и личности».

Итоги Конкурса будут размещены в ВК странице архива на сайте музея

6. Заключительные положения

Настоящее Положение является основным документом, регламентирующим проведение семейного конкурса генеалогических исследований «Мин төрүччүм». Организаторы конкурса оставляют за собой право вносить изменения и дополнения в настоящее Положение. Все спорные вопросы, возникающие в ходе проведения Конкурса, решаются организаторами.

Контакты организаторов:

Адрес: Муниципальный архив, г. Нюрба, ул. Энергетик, 7.

Контакты: 8 (41134)2-03-17, 89141089881 (Додохова Лилия Петровна).

Төрүт тыл

Бастакы букубаартан – бикипиэдьийэҕэ

Саха норуотун бастакы лингвиһэ, сырдатааччыта Семент Андреевич Новгородов үлэтин суолтатын туһунан бэйэм санааларбын аҕааччыга тиэрдэргэ санааланным. Семен Андреевич бэйэтин кэминээҕи нуучча кириллицата бэчээттииргэ, суруйарга уустугун өйдөөн, латыын алпаабытыгар олоҕуран, сахалыы арыый судургу алпаабытын айан таһаарбыта. Ити кини оҕо эрдэҕиттэн санаабыт санаата эбит. Өссө 1913 с. 21 сааһыгар Арассыыйа учууталларын сийиэһигэр С-Петербурга Илиҥҥи дойдулар тыыннаах тылларын университетыгар үөрэнэ сылдьан саха оҕолоро төрөөбүт тылларынан үөрэнэллэригэр үөрэх пособиеларын оҥорорго судаарыстыба үп көрүөхтээх диэн туруорсубута. Ол ыра санаатын толороору кини элбэх түүр омуктар тылларын үөрэппитэ уонна алпаабыт оҥорон В.М. Ионов оҥорбут букубаарын бэйэтин алпаабытынан 1917 с. таһааттарбыта.

Онтон 1920 с. гражданскай сэрии бара турдаҕына, ас-таҥас тиийбэт кэмигэр, тымныы дьиэҕэ-уокка олорон, сылтан ордук сүүрэн-көтөн, бэйэтин алпаабытын тимир шириибин куттарбыта. Ол шириибэ 1800 киилэ, ол эбэтэр туоннаттан тахса таһаҕаһы Дьокуускайга аҕалбыта.

М.К. Аммосов ити таһаҕаһы аҕаларыгар Иркутскайтан бары былаастар көмөлөһөллөрүгэр, икки сыарҕалаах аты биэрэллэригэр сурук биэрбит.

Дьэ ити күндү таһаҕас Дьокуускайга кэлэн 1922 с. 1917 сыллааҕы букубаары тупсаран таһаарар, ону тэҥэ ааҕар кинигэ эмиэ таһааттарар. Бу кинигэлэр 5000 ахсаанынан тахсан оскуолаларга тарҕанар. Бу кэмтэн саха оҕолоро бэйэлэрин төрөөбүт тылларынан киэҥник үөрэнэн бараллар, ”ликбез” диэн улахан дьоннору ааҕарга, суруйарга үөрэтэллэр.

Ити оҥоһуллубут шириипкэ олоҕуран бэчээттэнэн бараллар:

1923 с. бүтэһигиттэн - ”Кыым” хаһыат.

1924 с. - Ленин туһунан уонна кини сорох үлэлэрэ.

1926 с. - ”Чолбон” сурунаал.

1928 с. - ”Хотугу ыччат” сурунаал.

Ити курдук С.А. Новгородов алпаабытынан 200 кинигэ, ол иһигэр 70 үөрэнэр кинигэлэр тахсаллар.

Дьэ мантан ыла саха норуота билии-көрүү, сырдык суолунан киэҥник, көҥүллүк айанныыр.

1926 с. Баку куоракка түүр тыллаахтар сийиэстэрэ буолар, Онно А.И. Софронов-Алампа, И.Н. Барахов тиийэллэр. А.Е. Кулаковскай барсан иһэн Москваҕа ыалдьан хаалан хаалар.

Онно биллибитинэн, биир да түүр омук ити кэмнэ алпаабыта суох, бэйэлэрин алпаабыттарынан кинигэлэрэ суох эбит. Инньэ гынан Новгородов алпаабытын туһаналлар. Ол аата биһиги киһибит аан дойду норуоттарыгар үөрэҕи тарҕаппыт киһинэн буолар. С.А. Новгородов үлэтэ ити курдук улахан суолталааҕын биһиги кыайан өйдөөбөккө сылдьабыт.

Семен Андреевич итини таһынан Э.К. Пекарскай тылдьытыгар икки сыл 2021 с. ыам ыйыттан, 2023 с. ыам ыйыгар дылы үлэлээбит. Ону Эдуард Карлович ааптардар аатта-рыгар киллэрбэтэх.

Семен Андреевич 1923 с. Фелицина Мария Павловна диэн нуучча кыыһыныын ыал буолаллар. Хомойуох иһин, кинилэр дьоллоро уһаабатаҕа. 1924 с. олунньу 28 к. Семен Андреевич баара-суоҕа биир нэдиэлэ ыалдьан күн сириттэн күрэнэр. Кэргэнэ барахсан ыарахан хаалар уонна ыам ыйыгар кыыстанар.

Мария Павловна чахчы да кэргэнин дьиҥнээхтик таптаан олоҕун тухары биир да эр киһи диэки көрбөккө, кыыһын соҕотоҕун иитэн улаатыннарар, үөрэтэр, ыал оҥорор.

Кыыстара Елена Семеновна эмиэ тыл үөрэхтээҕэ буолан филологическай наука кандидатын аатын көмүскүүр уонна Герцен аатынан институкка олоҕун тухары үлэлиир.

Мария Павловна хорсун быһыытынан блокадаҕа олорор Ленинградтан 1943 с. Ладога күөлүнэн кыыһынаан Семен Андреевич архыыбын быыһаабыта буолар. Буомбалааһыны аахан, аччыктааһыны тулуйан, ол саҕанааҕы эрэйдээх уһун суолу туораан Дьокуускайга кэлэллэр. Кини ити архыыбы аҕалбатаҕа буоллар, Семен Андреевич сорох ыстатыйалара, үлэлэрэ, доҕотторун, дьонун, учуонайдары, салайааччылары кытта суруйсубут суруктара суох буолуо этилэр.

Новгородов алпаабыта 1939 с. туһаныллыбыта, онтон билиҥҥи алпаабыкка көһүү буолбут.

Сахабыт тыла сүппэтин туһугар Ойуунускайтан саҕалаан тылбыт үөрэтиллэн кэллэ. Биһиги учуонайдарбыт элбэх үлэни ыыттылар. Ол туоһутунан научнай үлэлэр, тылдьыттар буолаллар. 2018 с. “Саха тылын быһаарыылаах улахан тылдьыта” 15 туомнаах тахсыбыта. Маннык улахан тылдьыт түүр тыллаах омуктарга эмиэ суох эбит. Бу тылдьыты таһаарарга элбэх киһи 40 сыл үлэлээбиттэр 3 мөлүйүөнтэн тахса картотека оҥоһуллубут сүҥкэн үлэ.

Олох тухары тыл байытыллыбат, олох сайдыытын кытта тэҥҥэ сайдыбат буоллаҕына латыын тылын курдук өлөр суолга турар. Ол иһин тыл үөрэхтээхтэрэ, көннөрү да дьон саҥа тыллары айаллар, атын тыллартан анал тиэрминнэри тылбаастыыллар.

Куйаар ситимэ үөскээбитин кэннэ тыл ити ситимҥэ киирэр. Аан дойдуга Бикипиэдьийэ оҥоһуллубута, онно саха тыла эмиэ киирдэ. 2007 с. медик идэлээх Павлов Николай Николаевич Саха Бикипиэдьийэтин куйаар ситимигэр олохтообута. Онно биһиги нэһилиэкпит туһунан 2017 с. киллэрбиппит.

Билигин Арассыыйа ”Рубики” диэн бэйэтин Бикипиэдьийэтин саҕалаабыт. Онно 5 Арассыыйаҕа олорор омуктар тылларын киллэрэргэ былааннаабыттар, ол иһигэр саха тылын. Бу маннык аан дойду тыллара сайдан иһэригэр биһиги сахабыт тыла хаалсыбакка тэҥҥэ сайдарыгар Семен Андреевич Новгородов олук уурбута саарбахтаммат дии саныыбын.

Билигин куйаар ситимин дьайыыта аныгы ыччакка сабыдыала олус улахан. Бэл, тыа оҕолоро нууччалыы саҥаран киирэн бардылар. Оччоҕуна бу атын тыллаах оҕолор ийэ-аҕа буоллахтарына төрөппүт оҕолорун эмиэ омук тылыгар үөрэтиэхтэрэ турдаҕа, оччотугар сахабыт тыла сүтэригэр тиийэр. Оттон тыл суох буоллаҕына омук эмиэ сүтэр. Тыһыынчанан сылларга маннык тыйыс дойдуга саха норуота тыыннаах тылын, культууратын, дьарыгын сүтэрбэккэ кэлбитэ аҕыйах сылынан эстэн хаалара олус хомолтолоох буолаарай?!

Маны өйдөөн аныгы ыччат тыа сирин диэки хайыһан сүөһү, сылгы, таба иитэн, төрөөбүт тылын, үгэстэрин, культууратын, сатабылын сүтэрбэккэ салгыы сайыннардар, сирин-уотун үчүгэйдик туһанан үйэлэргэ баар буоларыгар бары да кыһаллар кэммит үүннэ.

Вера СОЛОВЬЕВА, Маалыкай
2024 с. 16.02.

Кэриэстэбил

Дьоҕус эрээри, дьоһун олох

Үс сыл анараа өттүгэр, кулун тутар 16 күнүгэр, тапталлаах оҕобут, бырааппыт олохтон туораабыта хомолтолоох, аһыылаах. Биһиги ортобутугар суоҕун билигин да итэҕэйбэт, ылыммат курдукпут. Мин билиҥнэ диэри ханна эрэ ыраах дойдуга олоро барбытын курдук саныыбын, оннук сүтүк аһыыта арыый мүлүрүйэр курдук.

Оҕобут бэйэтин өлүүтүттэн өлбөтөҕө, киһи илиититтэн сырдык тыына быстыбыта. Дьылҕа Хаан ыйааҕа кытаанах да буоллаҕа. Бу очурдаах олоххо киһи сөпсөспөт, ылыммат түгэнэ элбэх. Сорох ардыгар тоҕо, туох иһин диэн кыһыы кыһарыйар, харах уута халыйар, аймалҕан аймыыр.

Киһи тыыныгар турбут киһини аныыытын-харатын иэстэбилэ сирдээҕи олоҕор ситиэхтээх. Бу дьиҥнээх олох көрдөбүлэ эрэ буолбакка, биһиги, сүтүктээхтэр, көрдөбүлбүт.

Кини этэ дьоһун киһи.

Кини кылгас олоҕо, кыра сааһыттан инбэлиит оҕо буолан, уустуктардаах этэ, ону барытын тулуйан, туруулаһан, кими даҕаны албыннаабакка, хомоппокко, кэлэппэккэ, холуннарбакка, ким да туһунан биир куһаҕан тылы эппэккэ анараа дойдуга барда.

Колябыт 1983 сыллаахха ыам ыйын 16 күнүгэр Нью́рба улууһун Хорула нэһилиэгэр Семеновтар дьиэ кэргэттэригэр үһүс күүтүүлээх оҕонон күн сирин көрбүтэ. Ийэм кэпсииринэн, түөрт киилэттэн тахсалаах бухатыыр уол төрөөбүт. Оҕо сылдьан үөһэттэн охтон түһэн, травмаланан, ыалдьар буолбут.

Бырааппыт маҥнайгы кылааска 1990 сыллаахха Хорула орто оскуолатыгар үөрэнэ киирбитэ. Суруспунаан маҥнайгы, тапталлаах учууталбыт Мария Николаевна Николаева этэ.

Кини олус болҕомтолоох, сэмэй, ирдэбиллээх учуутала. Коляны хаһан да инбэлииккин эҥин диэн туора туппакка ис дуу́һатын ууран туран ааҕарга, суруйарга уонна суоттуурга үөрэппитэ, билиитин хаҥаппыта. Мария Николаевна, үөрэнээччитэ туочунай наукаларга дьоҕурдааҕын таба көрөн, кини интэриэһин тардыыга, сайыннарарга үлэлэспитэ. Коля бэйэтэ да туочунай наукалары сөбүлүүрэ, улахан кылаастарга черчение олимпиадатыгар ситиһиилээхтик кыттар этэ.

Кылааһын оҕолорун кытта олус иллээҕэ, мэлдьи бииргэ сылдьа сатыыра. Бырааппыт доҕотторугар олус бэриниилээҕэ. Кимиэхэ да хаһан да аккаастаабата, өрүү күүс-көмө буоларга дьулуһара. Наһаа уйан, аһыныгас сүрэхтээҕэ. Ол да иһин буолуо, кылааһын оҕолоро ыарахан кэммитигэр күүскөмө буолан, тиһэх суолугар атаарсыбыттара.

Оскуолатын бүтэрэн баран дьиэҕэ олорон да хаалыах курдуга. Инбэлиит киһи салгыы үөрэнэрэ, үлэҕэ киирэрэ күүмэҕэйдэрдээх этэ. Төрөппүттэрбит да ыарыһах уолларын бэйэлэриттэн араарыахтарын баҕарбат этилэр. Тугу гынара барыта бобуулаах буолан, кистээн массыына, матаһыыкыл ыытан, волейбол оонньоон тыынын таһаарара. Аҕабыт ону барытын өйдөөн, оҕото олоххо тардыһыыта күүстээҕин көрөн, уолун олоҕо толорута суоҕун таайан, бэйэтин үлэлиир сиригэр кэпсэтэн, үлэҕэ киллэрбитэ. Аҕабытын убаастыыр, чугастык саныыр буолан, Коляны үлэҕэ ылбыттара. Онон биһиги дьиэ кэргэн Алексей Степанович Тихоновка , “СӨ ОДьКХ” ГУП Нью́рбатааҕы филиалын салайааччытыгар, махталбыт улахан.

Ити курдук, 2003 сыллаахха «СӨ ОДьКХ» ГУП Нью́рбатааҕы филиалын “Хорула” учаастагар дизелиһинэн үлэтин саҕалыыр.

2005-2006 сылларга Дьокуускай куоракка Республикатааҕы техникум-интернакка “социальнай үлэһит” идэҕэ үөрэммитэ.

Устудьуон олоҕун кини да билбитэ. Техникум-интернат иһинэн ыытыллар тэрээһиннэргэ көхтөөхтүк кыттан, элбэх саҥа доҕоттордоммут этэ. Адаптивнай спорт пауэрлифтинг көрүҥэр күүстээхтик дьарыктанан иһэн, доруобуйата уйбакка, тохтуурга күһэллибитэ. Кэлин пауэрлифтиҥҥэ паралимпийскай оонньуу призера буолбут Владимир Балынецтыын тэҥҥэ заалга бииргэ дьарыктанан испитин наар кэпсээччи. Владимир Балынец спортивнай олоҕун кэрэхсиирэ, кини ситиһиилэриттэн үөрэр этэ.

2006 сыллаахха үөрэҕин бүтэрэн баран, идэтинэн үлэ булбакка кочегардыыр. Ол саҕана чоҕунан оттуллар оһох этэ.

Убайын аахха олорон, 2008-2009 сылларга Маардааҕы СПТУ-га “оператор ЭВМ” идэҕэ үөрэнэр.

2009 сыллаахха Нью́рбаҕа олохсуйан, “СӨ ОДьКХ” ГУП Нью́рбатааҕы филиалыгар хонтуораҕа харабыллыыр.

2013 сыллаахха ООО УХ “Ситим” тэрилтэҕэ слесарь-сантехнигынан үлэлиир. Түүннэри үлэ күөстүү оргуйара. Авария буолла да түүн-күнүс ыҥыраллара.

2014 сыллаахха төттөрү “СӨ ОДьКХ” ГУП Нью́рбатааҕы филиалыгар төннөн, “ВОС Нюрба” учаастагар хлораторнай установка операторынан үлэлээбитэ.

2015 сыллаахха “Водосеть” учаастакка 4 разрядтаах слесарь-ремонтник үлэтигэр көһөрөллөр.

2016 сыллаахха “Амакинка” учаастакка итиинэн үлэлиир пууннар систиэмэлэрин көрөр-истэр 4 разрядтаах операторынан киирэр.

2019 сылтан итиинэн үлэлиир пууннары көрөр-истэр 4 разрядтаах слесарынан үлэлии сылдьан бараахтаабыта.

Үлэтигэр, доҕотторугар бэриниилээх буолан, хаһан да сирдэрбэтэҕэ. Киһи быһыытынан боростуой, наһаа көнө майгылааҕа, чиэһинэйэ, дьоҥҥо сөбүлэтэрэ. Кини, чахчы этэллэринии, «норуот киһитэ» этэ. Аҕатын курдук көрдөөх-нардаах, дьээбэлээх кэпсээннээх этэ. Бииргэ үлэлиир доҕотторо чугастык саныыллара, убаастыыллара.

Үлэлии сылдьан ЖКХ, Нью́рба чиэһин салгын саатынан сыал ыытыыга араас таһымнаах күрэхтэргэ ситиһиилээхтик көмүскэ́эбитэ. Элбэх мэтээллээҕэ. Нэһилиэк иһигэр ыытыллар волейбол күрэҕэр кыттара. Куһаҕана суох дуобатчыта.

Биһиги Колябыт күүс-күдэх өттүнэн оҕо эрдэҕиттэн кыахтааҕа. Кимиэхэ да сирдэрбэт, кимтэн да хаалсыбат хоһуун үлэһит, аҕатын удьуордаан сааһыт, илимньит, мунхаһыт этэ. Сааскы-күһүҥҥү куска, от-мас бэлэмнээһинигэр, дьиэ тас үлэтигэр, тутууга аҕатын, убайын, бырааттын, күтүөтүн кытта тэбис-тэҥҥэ сылдьыһара. Харытын күүһүнэн элбэх саҥа дьиэни тутуспута. Кыайыгас-хотугас үлэһитин, үлэҕэ мындыр толкуйдааҕын билэр, чугас дьоно, доҕотторо ыҥыран окко, тутууга көмөлөһүннэрээччилэр. Сытыы харахтаах, бэргэн ытааччы диэн куска үлэһэн илдьэ бара сатаччы да баара. Биирдэ соһуччу икки хааһы бултуйан кэлэн, үөрэн-көтөн турардаах.

Коликкабыт аҕа буолар дьолун билбэтэҕэ абалаах. Ол эрэн убайын оҕолоро, мин оҕолорум наар убайдарын туһунан сылаастык, истиҥник эрэ ахталларын истэ сылдьан, кини ситэ оҥорботоҕун тиһэҕэр тиэрдэр дьонноох эбит диэн санаан уоскуйаҕын.

Тапталлаах Коликкабыт үчүгэй, сырдык сиргэ тиийэн, оҕотун кэриэтэ бырааттарын, балтыларын араҥаччылыы, арчылыы сылдьара буолуо диэн итэҕэйэбин.

Күндү оҕобут, тапталлаах бырааппыт сырдык мөссүөнэ, ыраас санаата биһиги сүрэхпититтэн сүппэт. Биһиги саныырбыт, өйдүүрбүт тухары – кини тыыннаах. Кини кэнниттэн хайдах эрэ сырдыгынан сыдьаайар суол хаалбыт курдук. Ити биһиги уолбут киһи киһитэ буоларын, кылгас да буоллар, дьоһуннаах олоҕу олорон ааспытын туоһута буоларын өйдүүбүт.

Ийэтэ, эдьиийэ, убайа, бырааата, кийииитэ, күтүөтэ, бырааттара, балтылара.

ОГИБДД ОМВД России по Нюрбинскому району напоминает родителям о мерах безопасности во время школьных каникул

Взрослые должны понимать, что правила дорожного движения возникли не просто так, а на основе горького жизненного опыта. Игры детей вблизи проезжей части сами по себе представляют опасность.

Сотрудники ОГИБДД ОМВД России по Нюрбинскому району проведут профилактические рейды по предупреждению и выявлению нарушений правил перевозки детей в транспортных средствах на территории города и района, на загородных автодорогах.

Напоминаем родителям, что с началом каникул есть необходимость еще раз напомнить детям о правилах поведения на дорогах, о мерах безопасности при переходе проезжей части. Не забудьте про светоотражающие элементы на одежду для ваших детей, чтобы при движении в вечернее и темное время суток ваш ребенок был хорошо заметен для водителей.

Не будьте безучастными, когда увидите, что ребенок переходит дорогу вне пешеходного перехода. Остановитесь, объясните ему опасность такой прогулки.

Водители! Будьте внимательны и терпеливы к детям, переходящим улицы по пешеходным переходам. Особенно будьте бдительны и внимательны при проезде через дворы многоквартирных домов. Там в любой момент может выбежать на проезжую часть ребенок.

Астрологический прогноз на 25-31 марта

♈ ОВЕН (21.03-20.04)
Понедельник принесет вам романтическое настроение. Следует опасаться того, что, замечтавшись, вы погрузитесь слишком глубоко в пучину иллюзий и можете выдать желаемое за действительное.

♉ ТЕЛЕЦ (21.04-21.05)
Неделя может принести успех в профессиональной сфере. Придется принимать серьезные решения.

♊ БЛИЗНЕЦЫ (22.05-21.06)
Всю неделю вас будут критиковать со всех сторон - и ведь почти все время по делу, вот что обидно!

♋ РАК (22.06-22.07)
Понедельник и вторник, скорее всего, не вызовут особенного восторга, так как ваши планы могут изменяться до неузнаваемости. Постарайтесь быть внимательнее в делах, связанных с деньгами.

♌ ЛЕВ (23.07-23.08)
На этой неделе вы будете весьма выделяться сильным духом, блистательным умом и решительностью в делах. Что бы ни случилось - вы будете бороться до победного конца.

♍ ДЕВА (24.08-23.09)
Постарайтесь не отказывать в помощи людям, которые к вам обращаются. Помните, что вы способны привлечь внимание окружающих, сочетая оптимизм и гибкость в поведении.

♎ ВЕСЫ (24.09-23.10)
Постарайтесь встряхнуться - нужно срочно избавиться от состояния апатии, а отдыхать вам на этой неделе никто не даст. Не упускайте драгоценного времени.

♏ СКОРПИОН (24.10-22.11)
На этой неделе не рекомендуется менять привычную сферу деятельности. Для жаждущих разнообразия звезды обещают перемену мест: переговоры о переезде в новое помещение или открытие филиала в другом городе или стране.

♐ СТРЕЛЕЦ (23.11-21.12)
Желательно поразмыслить над сменой имиджа. Не стоит на этой неделе выяснять отношений с начальством: не только не конфликтуйте с ним, но и по возможности реже попадайтесь ему на глаза.

♑ КОЗЕРОГ (22.12-20.01)
Неделя сложная, поэтому запаситесь терпением и выдержкой. В понедельник будут удачными поездки и командировки.

♒ ВОДОЛЕЙ (21.01-19.02)
На этой неделе смело стройте с единомышленниками планы в области создания совместных предприятий - им обеспечено прекрасное будущее.

♓ РЫБЫ (20.02-20.03)
Эта неделя будет полна разнообразными событиями и приятными встречами. Вам может повезти во многом - все зависит от того, к чему вы стремитесь в данный момент.

СЧИТАТЬ НЕДЕЙСТВИТЕЛЬНЫМ

▸**ДМИТРИЕВ Алексей Степанович** аатыгар бэриллибит №472294 Маардааҕы СПТУ-3 диплома сүппүтүнэн.

Извещение о проведении собрания по согласованию местоположения границы земельного участка

Кадастровым инженером Федоровым Альбертом Иннокентьевичем, членом А СРО «Кадастровые инженеры» реестр №0375 (г. Нюрба, ул. Кузакова, 1А, kifai141178@yandex.ru, тел. 89142559700) выполняются кадастровые работы по земельному участку с кадастровым номером 14:21:110003:1905 по адресу: г.Нюрба, ул.Ойунского. 18. Заказчиком является Васильева Лариса Николаевна (г.Нюрба, ул.Ойунского, 18). Возражения и требования по согласованию местоположения границы земельного участка принимаются в течение одного месяца со дня опубликования извещения в районной газете по адресу: г.Нюрба, ул.Кузакова, 1А, пом. №15. Смежные земельные участки с правообладателями, которых требуется согласовать местоположение границы:

1. Земельный участок с кадастровым номером 14:21:110003:8423, расположенный по адресу: г.Нюрба, ул. Ойунского, 16.

При проведении согласования местоположения границ необходимо иметь документы, удостоверяющие личность и права на земельный участок (часть 12 статьи 39, часть 2 статьи 40 ФЗ от 24.07.2007 года№221-ФЗ «О кадастровой деятельности).

Вступайте на службу по контракту в Вооружённых Силах Министерства обороны Российской Федерации!

Ежемесячные выплаты от 204 000 рублей. 195 тысяч рублей единовременно при заключении контракта на срок от года и более.

150 тысяч рублей единовременно - региональная денежная выплата.

200 тысяч рублей единовременно - социальная денежная выплата.

Твой выбор - Армия России!

Обращайтесь по адресу: **город Нюрба, ул. Степана Васильева, д. 48**

Номер телефона: **8(41134) 2-34-46, +7 999 949-41-42**

Махтанабыт

Биһиги, Гаврильевтар дьиэ кэргэн, уолбут ГАВРИЛЬЕВ Петр Петрович – Бөтүрүүс аатыгар кулун тутар 16-17 күннэригэр Чаппанда нэһилиэгэр буолбут күрэххэ 263 оҕо кытынна. Күрэхтэһиини тэрийсибит күүс-көмө буолбут нэһилиэкпит баһылыгар Бухолов Краснослав Григорьевичка, оскуолабыт дириэктэригэр Алексеев Юрий Валерьевичка, доҕоругар, күрэхтэһии сэкиритээригэр Александр Руслановичка, күрэх инициаторыгар Иннокентьев Гаврил Владимировичка туох баар тэрээһинигэр сүүрбүт-көппүт уолаттарга барҕа махталбытын тиэрдэбит.

Тустууга, хапсаҕайга уһуйан үөрэппит Үөһээ Бүлүү ДЮСШ бастакы дириэктэригэр, тренеригэр Семенов Валерий Николаевичка, тренердэргэ Кысылбаиков Игнат Гаврильевичка, Литвинов Владимир Валерьяновичка, кэргэттэрин кытта кэлэн көрөн-истэн оҕобутун истиҥник ахтан–санаан, ыалдьыттаан барбыттарыгар, Н.Г. Чернышевскай аатынан Бүлүүтээҕи педколледжка 2004-2008 сылларга үөрэнэр кэмнэригэр куратора, СӨ үөрэҕириитин туйгуна Евсеев Матвей Дорофеевичка, колледжка үөрэнэр кэмигэр хапсаҕайга дьарыктаабыт тренерэ өрөспүүбүлүкэ таһымнаах судьуйата Алексеев Петр Мартовичка, СӨ үөрэҕириитин туйгуна Варвара Петровна Николаеваҕа, РФ орто анал үөрэҕин кыһатын Бочуоттаах үлэһитэ, английскайга үөрэппит преподавателэ Лилия Кирилловна Никифороваҕа итии-истиҥ тыллардаах ахтыыларыгар махтанабыт, коллеһы үөрэнэн бүтэрбитэ 16 сыл тухары умнубакка саныылларыттан наһаа үөрдүбүт.

Спонсордаан көмөлөспүт Николаев Семен Николаевичка, матасыыкыл бириис туруорбут бииргэ интернакка, колледжка үөрэммит табаарыстарыгар, 10 тыһ. харчынан бириииһи туруорбут бастакы учуутала, дьиэ тастыы олорбут Елизарова Светлана Сергеевнаҕа, дьиэ кэргэттэригэр, СВО-ҕа сылдьар доҕоро Рожин Степаҕа, бары туох баар кыттыспыт доҕотторугар, табаарыстарыгар биһиги дьиэ кэргэн, аймахтар аатталарыттан барыгытыгар махталбытын тиэрдэбит. Дьиэ кэргэттэргитигэр доруобуйаны, дьолу, сир үрдүгэр баар бары үтүөнү баҕарабыт.

Гаврильевтар дьиэ кэргэттэрэ, кэргэнэ, кыргыттара, бары чугас аймахтара

Тапталлаах ийэбит, эдьиийбит, эбэбит, хос эбэбит, Ньурба куоратын Бочуоттаах олохтооҕо, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, «Дети Саха-Азия» оҕо фондатын стипендиата, СӨ үөрэҕириитин Бочуоттаах бэтэрээнэ

СТЕПАНОВА-БУШКОВА Светлана Софроновна

уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытын диринҥник курутуйан туран билэр дьоммутугар, аймахтарбытыгар биллэрэбит.

Бушковтар, Герасимовтар, Кондратьевтар дьиэ кэргэттэрэ, СВО-ҕа сылдьар сиэнэ Гаврил Степанов

Бииргэ үлэлиир кэллиэгэлэрбитигэр «Сардаана» уһуйааммыт сэбиэдиссэйигэр Григорьева Анастасия Филипповнаҕа, Филиппка, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр тапталлаах эдьиийдэрэ, педагогическай үлэ бэтэрээнэ

СТЕПАНОВА – БУШКОВА Светлана Софроновна

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан диринг кутурҕаммытын биллэрэбит.

«Сардаана» уһуйаан кэлэктиибэ

Күндү киһибит, тапталлаах балтыбыт, эдьиийбит

Светлана Софроновна БУШКОВА-СТЕПАНОВА

кулун тутар 16 күнүгэр күн сириттэн туораабытынан балтыгар Розалия Софроновнаҕа, быраатыгар Маркел Софроновичка, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, чугас дьонноругар диринг кутурҕаммытым тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит. Ытыктыыр, убаастыыр сүбэһиппит туһунан сырдык өйдөбүл биһиги өйбүтүгэр, сүрэхпитигэр мэлдьи баар буолуоҕа.

Маалыкайтан, Ньурбаттан, Дьокуускайтан аймахтара, кырдьаҕас Таайыҥ Афанасий Васильевич, Типяновтар, Кириллиттэр, Николаевтар, Ларионовтар

Аҕабытын кытта өр сылларга бииргэ үлэлээбит убаастыыр кэллиэгэтэ, чугас ыалбыт тапталлаах күн күбэй ийэлэрэ, эбэлэрэ, педагогическай үлэ бэтэрээнэ

БУШКОВА-СТЕПАНОВА Светлана Софроновна

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан оҕолоругар Маргаритаҕа, Софроҥҥа, балтыгар Розалия Софроновнаҕа, быраатыгар Маркелга, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр диринг кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Герасим Васильевич огдообото, оҕолоро Семеновтар, Санниковтар дьиэ кэргэттэрэ Ньурбаттан, Антоновкаттан, Дьокуускайтан, Мииринэйтэн

Күндүтүк саныыр, ытыктыыр кэллиэгэбит Герасимова Маргарита Викторовна ийэтэ

СТЕПАНОВА Светлана Софроновна

олохтон барбытынан дьиэ кэргэнигэр, чугас дьонноругар, аймахтарыгар диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Айар үлэ уонна инновационнай технология киинин кэлэктиибэ

Ньурба к. Бочуоттаах олохтооҕо, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, бочуоттаах бэтэрээнэ, «Дети Саха-Азия» оҕо фондатын стипендиата, тапталлаах ийэ, эбэ, хос эбэ, өр сылларга техническэй лицейгэ, улуустааҕы үөрэҕирии салалтатыгар таһаарыылахтык үлэлээбит

СТЕПАНОВА Светлана Софроновна

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар диринг кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Улуустааҕы үөрэҕирии салалтата, идэлээх холбоһуктара

А.Н. Чусовской аатынан Ньурбатааҕы техническэй лицейгэ өр кэмҥэ 2000 сылтан дириэктэри солбуйааччынан үлэлээбит аҕа табаарыспыт, үтүө сүбэһиппит, СӨ Үөрэҕириитин туйгуна, СӨ үөрэҕирии систиэмэтин Бочуоттаах бэтэрээнэ, «Саха-Азия оҕоловоро» пуонда стипендиата, Бордоҥ нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ

СТЕПАНОВА Светлана Софроновна

ыарахан ыарыыттан уһун уутугар утуйбутунан дьиэ кэргэнигэр диринг кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Лицей кэлэктиибэ

Убаастыыр кэллиэгэбит, дьүөгэбит, Ньурба техническэй лицейигэр уһун кэмнэ дириэктэри солбуйааччынан үтүө суобастаахтык үлэлээбит

Светлана Софроновна

ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дьонноругар, аймахтарыгар диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит. Күндү Светлана Софроновна, төрөөбүт буоруҥ сымнаҕас сыттык, сылаас суорҕан буоллун, уһун уугар сымнаҕастык утуй, быдан дьылларга быраһаай!

Светлана Нестеровна, Антонина Прокопьевна, Надежда Афанасьевна, Октябрина Константиновна, Анастасия Васильевна, Елена Егоровна дьиэ кэргэттэрэ

Убайаан оскуолатыгар өр сылларга бииргэ үлэлээбит биир идэлээхпит, убаастыыр, ытыктыыр күндү дьүөгэбит Розалия Софроновна тапталлаах эдьиийэ, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, «Дети Азии» фонда стипендиата, СӨ үөрэҕириитин Бочуоттаах бэтэрээнэ, Ньурба к. Бочуоттаах олохтооҕо

Светлана Софроновна

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит. Светлана киһи киэнэ килбиэннээҕэ, үлэһит туйгуна, майгылаах мааныта буоларынан киэн туттабыт. Биһиги өйбүтүттэн хаһан да сүппэт үтүө өйдөбүл буолуоҕа.

Маргарита Николаевна, Анна Васильевна

Бииргэ үлэлиир кэллиэгэбит Федорова Мария Нестеровна бииргэ төрөөбүт убайа

ФЕДОРОВ Нестер Нестерович

суох буолбутугар диринг кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Антоновка орто оскуолата

Күндү убайбыт, таайбыт, Октябрьскай нэһилиэккэ төрөөбүт, Дьокуускай куоракка олорбут

ФЕДОРОВ Нестер Нестерович

71 сааһыгар уһун, ыарахан ыарыыттан бу сиртэн күрэннэ. Эдьиийбитигэр Светлана Нестеровнаҕа, балтыларбытыгар Раисаҕа, Розалияҕа, Марияҕа, Людмилаҕа, быраатыгар Николайга, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Антоновкаттан, Намтан, Дьокуускайтан, Москваттан Тимофеевтар, Игнатьевтар, Емельяновтар, Борисовтар, Чириковтар

Өр сылларга бэриниилээхтик үлэлээбит энергетика бэтэрээнэ

ФЕДОРОВ Нестер Нестерович

71 сааһыгар ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан бииргэ үлэлээбит дириэктэрбитигэр Федорова Светлана Нестеровнаҕа, кини дьиэ кэргэттэригэр диринг кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Антонина Прокопьевна, Надежда Афанасьевна, Октябрина Константиновна, Анастасия Васильевна уонна Елена Егоровна

Өр сылларга бэриниилээхтик рентген сулууспаҕа үлэлээбит кэллиэгэбит, наставникпыт

ДАНИЛОВА Евдокия Родионовна (Рентген Маайа)

84 сааһыгар биһиги кэккэбититтэн туораабытынан кыыһыгар Саргылана Револьвеннаҕа, сиэннэригэр диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Рентген сулууспаҕа бииргэ үлэлээбит кэллиэгэлэрэ

Күндүтүк саныыр

Мария Родионовна

соһумардык күн сириттэн туораабытынан кыыһыгар Саргылана Револьвеннаҕа, сиэннэригэр диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Дьокуускай куораттан Евдокия, Владимир Литвиновтар дьиэ кэргэттэрэ

Бииргэ үлэлиир, убаастыыр кэллиэгэбитигэр, урут бииргэ алтыһан үлэлээбит дьүөгэбитигэр Саргылана Револьвеннаҕа тапталлаах ийэтэ

ДАНИЛОВА Евдокия Родионовна (Рентген Маайа)

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн диринг кутурҕаммытын тириэрдэбит.

НЦРБ ОАРИТ кэлэктиибэ, Дьокуускайтан, Ньурбаттан урут бииргэ үлэлээбит кэллиэгэлэр

Убаастыыр коллегабыт, үлэ уонна медицина ветерана, өр сылларга рентген кабинетыгар үтүө суобастаахтык үлэлээбит

ДАНИЛОВА Мария Родионовна (Рентген Маайа)

ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан кыыһыгар, реанимация отделениетын старшай медсестратыгар Саргылана Револьвеннаҕа, сиэннэригэр, аймахтарыгар, чугас дьонугар диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурба оройуонун киин балыыһатын администрация, профкома, коллегалара

Тапталлаах быраппыт, убайбыт, таайбыт

ГАБЫШЕВ Валерий Васильевич

бу дь. кулун тутар 17 к. соһуччу олохтон барбытын бары аймахтарыгар, бииргэ үлэлээбит дьонугар, доҕотторугар диринг кутурҕанынан биллэрэбит.

Бииргэ төрөөбүттэрэ, чугас аймахтара

Дьаархан нэһилиэгин олохтооҕугар, Дьаархан дьаһалтатыгар өр кэмнэ үлэлээбит кэллиэгэбитигэр Александров Павел Михайловичка, кини дьиэ кэргэнигэр тапталлаах таайа, ийэтин быраата

ГАБЫШЕВ Валерий Васильевич

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан диринг кутурҕаммытын холбуубут.

«Дьаархан нэһилиэгэ» МТ дьаһалтата, нэһилиэк Сүбэтин дьокутааттара

Дьаархан 8 кылаастаах оскуолатын 1985 с. бииргэ үөрэнэн бүтэрбит табаарыспыт, үөрэппит оҕом, ОДьКХ Дьаарханнааҕы учаастагар уһун кэм устата үтүө суобастаахтык үлэлээбит ОДьКХ бэтэрээнэ

ГАБЫШЕВ Валерий Васильевич

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кини чугас дьонугар, аймахтарыгар диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Бииргэ үөрэммит табаарыстара, кылаас салайааччыта Петрова Анна Андреевна

Убаастыыр дириэктэрбитигэр Павел Михайловичка тапталлаах таайа, өр кэмнэ ОДьХ Дьаарханнааҕы филиалыгар үлэлээбит

ГАБЫШЕВ Валерий Васильевич

ыарахан ыарыыттан эмискэ күн сириттэн күрэммитинэн диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит. Аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

В.Н. Иванов аатынан Дьаархан орто оскуолатын кэллэктиибэ

Ыкса ыалбытыгар Александра Васильевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр тапталлаах быраата, таайдара, убайдара, Дьаархан олохтооҕо

ГАБЫШЕВ Валерий Васильевич

уһун ыарахан ыарыыттан соһуччу күрэммитинэн диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит. Аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Олимпиада, Петр Николаевтар дьиэ кэргэттэрэ

«Ньурба»
Главный редактор
ПЕТРОВА Лена Ивановна

Учредители:
Правительство Республики Саха (Якутия)
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Издатель:
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Адрес издателя:
677000, г. Якутск,
ул. Орджоникидзе, 31, каб. 124
тел/факс: (8-4112) 34-39-17

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций Управление Роскомнадзора по Республике Саха (Якутия). Регистрационный номер ПИ № ТУ14-00551 от 03.06.2020 г.

Адрес редакции и типографии: 678450, РС(Я), Нюрбинский район г. Нюрба,
ул. Ленина, 37.
redakcia06@mail.ru
Телефоны:
менеджер по рекламе:
2-33-32,
+7-914-300-01-37

Отпечатано в редакционно-компьютерном комплексе редакции, типографии газеты «Ньурба-Огни Нюрбы». Время подписания в печать по графику: 17.00, фактически: в 16.30.
Объем 3 печ. л. Индекс ПИ 988. Тираж 708.
Цена 42 руб. Газета выходит 1 раз в неделю: по четвергам на якутском (русском) языках.
За содержание рекламы, объявлений и писем отвечают рекламодатели и авторы. Мнение автора не всегда совпадает с мнением редакции.

Больше информации на сайте